

**Van Intergemeentelijke Archeologische Dienst(IAD) naar
Intergemeentelijke OnroerendErfgoedDienst(IOED) in de Zuidelijke
Westhoek**

‘Ruimte geven aan onroerend erfgoed brengt het verleden in beeld’

Colofon

In opdracht van: Raad van Bestuur CO₇
Datum: november 2015
Auteur: Jan Decorte
Adres: Grote Markt 1, 8970 Poperinge

Inhoudstafel

1. Inleiding

2. Omgevingsanalyse

2.1 Intergemeentelijk samenwerkingsverband CO₇

2.1.1 Historiek projectvereniging CO₇

2.1.2 Werkingsveld

2.1.3 Werkingsgebied

2.2 Regio Zuidelijke Westhoek

2.2.1 Geografische context

2.2.2 Historische context

2.2.3 Maatschappelijke context

2.2.3.1 Bevolking en sociale ontwikkeling

2.2.3.2 Economie

2.2.3.3 Mobiliteit

2.2.3.4 Toerisme

2.2.4 Gemeenschappelijk erfgoedpakket

2.3 Betrokken of te betrekken erfgoedactoren

2.3.1 Supraregionale erfgoedactoren

2.3.2 Regionale erfgoedactoren

2.3.3 Lokale erfgoedactoren

2.4 Wetgevende context en sectorale plannen

2.5 SWOT-analyse

3. Beleidsplan

3.1 Missie

3.2 Visie

3.3 Strategische doelstellingen

- 3.3.1 SD1: CO₇ bouwt kennis op over het onroerend erfgoed in de regio en vertaalt dit in beheersvoorstellen.

- 3.3.2 SD2: CO₇ verankert onroerend erfgoed door inhoudelijke en praktische ondersteuning
- 3.3.3 SD3: CO₇ brengt het verleden in beeld door de verdere ontsluiting van het onroerend erfgoed, samen met verschillende partners
- 3.3.4 SD4: CO₇ bouwt aan een eigen netwerk, zowel politiek, professioneel als bij vrijwilligers

3.4 Operationele doelstellingen

- 3.4.1 SD1: CO₇ bouwt kennis op over het onroerend erfgoed in de regio
  - OD1.1: Actualisering van de inventarissen
  - OD1.2: Opmaak van voorstellijst met te inventariseren/te beschermen relictten
  - OD1.3: CO₇ ondersteunt de verdere ontwikkeling van de 'Streekbiografie Zuidelijke Westhoek'
  - OD1.4: CO₇ participeert in het erfgoeddepot Potyze en streeft naar de erkenning tot onroerenderfgoeddepot
- 3.4.2 SD2: CO₇ verankert onroerend erfgoed door inhoudelijke en praktische ondersteuning
  - OD2.1: Nastreven van de integratie van onroerend erfgoed in de ruimtelijke planning en de beleids- en beheerscyclus van de gemeenten
  - OD2.2: CO₇ stimuleert gemeenten om een erkenning tot onroerenderfgoedgemeente aan te vragen
  - OD2.3: Stimuleren van het beheer en het behoud van onroerend erfgoed
  - OD2.4: CO₇ adviseert gemeenten, bouwheren, ontwikkelaars, ...
  - OD2.5: CO₇ vervult een loketfunctie
  - OD2.6: CO₇ volgt werken aan onroerend erfgoed op die uitgevoerd worden door derden
- 3.4.3 SD3: CO₇ brengt het verleden in beeld door de verdere ontsluiting van het onroerend erfgoed, samen met verschillende partners
  - OD3.1: CO₇ communiceert over onroerend erfgoed op verschillende digitale media
  - OD3.2: CO₇ communiceert in samenwerking met verschillende partners over de kennis van onroerend erfgoed
  - OD3.3: CO₇ stimuleert ontsluiting van onroerend erfgoed op het terrein

3.4.4 SD4: CO₇ bouwt aan een eigen netwerk, zowel politiek, professioneel als bij vrijwilligers

OD4.1: CO₇ communiceert over het nieuw decreet en het financieel instrumentarium

OD4.2: Verder uitbouwen van een vrijwilligerswerking rond onroerend erfgoed

OD4.3: Uitbouw van een consultatienetwerk voor onroerend erfgoed

4. Zakelijk beheer

4.1 Inhoudelijke aansturing, opvolging en evaluatie van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst

4.2 CO₇: Cultuurdienst CO₇, Erfgoedcel CO₇ en IOED CO₇

4.3 Organisatie

4.3.1 Inbedding van de intergemeentelijke onroenderfgoeddienst binnen CO₇

4.3.2 Opvolging en evaluatie van de werking van de intergemeentelijke onroenderfgoeddienst

4.3.3 Personeelsbeleid

4.4 Meerjarenbegroting IOED CO₇

5. Bibliografie

1. Inleiding

Het onroerend erfgoed in de Zuidelijke Westhoek kan vandaag de dag op veel belangstelling rekenen. De herdenking van de Eerste Wereldoorlog zorgt voor een toeloop van bezoekers aan onze streek met restanten die overal in het landschap aanwezig zijn. Daarnaast is ook het erfgoedlandschap van de West-Vlaamse Heuvels een trekpleister voor mensen uit binnen- en buitenland. De regio is echter nog veel rijker aan onroerend erfgoed dan deze twee voorbeelden. Tot op vandaag bestaan er bij de steden en gemeenten van de Zuidelijke Westhoek echter geen diensten die het beleid rond onroerend erfgoed mee helpen vorm te geven. De verscheidenheid van de deeldomeinen is vaak bij verschillende diensten ondergebracht en inhoudelijke expertise is niet altijd aanwezig.

De huidige intergemeentelijke archeologische dienst Archeo₇ heeft de ambitie om vanaf 2016 uit te groeien tot de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇(IOED CO₇). In de eerste plaats wil de projectvereniging zo de gemeenten ondersteunen in hun eigen onroerenderfgoedbeleid. Verder wil CO₇ zorg dragen voor een degelijke ontsluiting van het rijke aanbod aan onroerend erfgoed. CO₇ wil dat samen doen met de aangesloten gemeenten en de partners die nauw verbonden zijn met de sector.

2. Omgevingsanalyse

2.1 Intergemeentelijk samenwerkingsverband CO₇

2.1.1 Historiek projectvereniging CO₇

De projectvereniging CultuurOverleg Zeven, afgekort CO₇, werd opgericht in 2005 en wil **zuurstof geven aan cultuur** zodat de regio kan innoveren en evolueren – ook op het vlak van erfgoedzorg en erfgoedwerking. Het intergemeentelijke samenwerkingsverband voor cultuur, erfgoed en archeologie wordt gevormd door de gemeenten Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke.

De basisdoelstelling van CO₇ is om culturele meerwaarden te creëren door overleg en samenwerking tussen de diverse culturele actoren in de regio. Deze basisdoelstelling werd in de volgende strategische doelstellingen vertaald:

- CO₇ vervult in de Zuidelijke Westhoek een intermediaire, ondersteunende en faciliterende rol.
- CO₇ stimuleert samenwerking en netwerking in en vanuit de CO₇-regio.
- CO₇ ondersteunt en neemt deel aan een bovenlokaal communicatienetwerk van cultuurbemiddelaars.
- CO₇ ontwikkelt innoverende initiatieven.

Om dit te realiseren zijn er op vandaag binnen CO₇ drie diensten: Cultuurdienst CO₇, Erfgoedcel CO₇ en Archeo₇.

CO₇ wil:

- een afstemming van het cultuuraanbod realiseren door acties op het domein van het erfgoed, de kunsten, de sociaal-culturele sector en de cultuurcommunicatie;
- het bestaande aanbod beter bekend maken aan en toegankelijker maken voor een ruim publiek en hiervoor kwalitatieve communicatiekanalen ontwikkelen;
- culturele ontwikkelingen stimuleren die de mogelijkheden van een afzonderlijke gemeente overstijgen en hiervoor culturele projecten op schaal van de regio ontwikkelen;
- een cultureel imago opbouwen gebaseerd op het profiel en de kenmerken van de regio en op die manier werken aan de uitstraling van de regio;
- een gezamenlijk beleid voor het archeologisch erfgoed in de streek uitwerken met een intergemeentelijke archeologische dienst die zijn werking baseert op de jaarlijks af te sluiten resultaatsverbintenis met het agentschap Onroerend Erfgoed van de Vlaamse overheid;
- samenwerken voor de uitvoering van een geïntegreerd en integraal lokaal cultureel-erfgoedbeleid dat gericht is op een betere zorg voor en ontsluiting van het cultureel erfgoed

op het grondgebied van de zeven gemeenten door het afsluiten van een cultureel-erfgoedconvenant met de Vlaamse Gemeenschap.

2.1.2 Werkingsgebied

Het werkingsgebied van Archeo₇ omvat de gemeenten Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke. De zeven gemeenten situeren zich in de zuidelijke helft van de Westhoek, in het arrondissement Ieper, deel van de provincie West-Vlaanderen. De westelijke grens van het werkingsgebied valt samen met de landsgrens tussen België en Frankrijk (département Nord Pas-de-Calais). In het noorden grenst het werkingsgebied aan de gemeenten Alveringem, Lorraine en Houthulst. Oostelijk vormen de gemeenten Staden, Roeselare, Moorslede en Wervik de grens. De zuidelijke grens van het werkingsgebied valt samen met de grens tussen het Vlaamse en Waalse Gewest (Comines-Warneton, provincie Henegouwen). Het werkingsgebied van Archeo₇ heeft een totale oppervlakte van 50.601 ha¹ en kende op 1 januari 2015 een totale bevolking van 87.869 inwoners.²

	Aantal inwoners	Oppervlakte (ha)
Heuvelland	7.883	9.424
Ieper	34.971	13.061
Langemark-Poelkapelle	8.015	5.253
Mesen	1.037	358
Poperinge	19.944	11.933
Vleteren	3.623	3.815
Zonnebeke	12.396	6.757
Totaal:	87.869	50.601

De Archeo₇-gemeenten hebben een uitgesproken landelijk karakter. In het werkingsgebied bevinden zich 42 woonkernen, waaronder drie steden: Ieper, Poperinge en Mesen. Ieper wordt in het Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen aangeduid als structuurondersteunend kleinstedelijk gebied. Poperinge wordt aangeduid als kleinstedelijk gebied op provinciaal niveau. Mesen heeft als kleinste stad van België geen uitgesproken stedelijke karakteristiek en kan morfologisch met de resterende 39 woonkernen als dorp beschreven worden. Net als in alle andere Vlaamse gemeenten, kennen ook de Archeo₇-gemeenten een groot aantal woningen buiten de kerngebieden. Op verschillende plaatsen zijn deze gegroepeerd in kleinere gehuchten.

2.2 Regio Zuidelijke Westhoek

2.2.1 Geografische context

¹ Uw gemeente in cijfers: <http://statbel.fgov.be/nl/statistieken/chiffcomm/>, geraadpleegd op 20 oktober 2015

² Statistiek en Economische Informatie:

<http://statbel.fgov.be/nl/modules/publications/statistiques/bevolking/bevolking - cijfers bevolking 2010 - 2012.jsp>, geraadpleegd op 20 oktober 2015

De oorsprong van de geografische geschiedenis van de streek start in het eoceen (tussen 55 en 34 miljoen jaar geleden), toen het tertiair substraat gevormd werd. Het gaat om afzettingen in mariene milieus van klei- en zandlagen. In het Mioceen bereikt de diestiaanree de regio van de Zuidelijke Westhoek. IJzerhoudende zanden worden afgezet op vroegere zandbanken, wat meteen het ontstaan is van de West-Vlaamse getuigenheuvels als de Kemmelberg, Scherpenberg, Rode Berg en Zwarte Berg. Tijdens het Pleistoceen (ca. 2.5 miljoen tot ca. 11.000 jaar geleden) komt door de rivierwerking de Rug van Westrozebeke tot stand die van het zuidwesten naar het noordoosten van de regio loopt. Door latere erosie tijdens de warmere periodes binnen het pleistoceen wordt de oude rivierbedding, bestaande uit grind- en silexkeien, een nieuwe heuvelrug die de waterscheidingslijn uitmaakt tussen het IJzer- en Leiebekken. Deze twee fenomenen zorgen voor het heuvelachtige landschap ten oosten en ten zuiden van de stad Ieper. Aan het oppervlak worden tenslotte onder extreem koude en droge omstandigheden van de laatste ijstijd door de wind zandige en lemige sedimenten afgezet.

Algemeen kan gesteld worden dat in de voorbije 10.000 jaar geen betekenisvolle sedimentatie heeft plaatsgevonden in de Zuidelijke Westhoek. Dit verklaart waarom archeologische resten in het werkingsgebied doorgaans op een geringe diepte of zelfs aan het maaiveld worden gevonden. Uitzonderingen vormen de beek- en riviervalleien en de dalen aan de voet van de heuvels. In deze lager gelegen delen van het landschap vond tot voor kort of vindt noch steeds sedimentatie plaats, waardoor ook op grotere diepte archeologische resten kunnen voorkomen –onder meters dikke beekafzettingen of afgespoeld hellingsmateriaal.

Het grootste deel van het werkingsgebied bestaat uit bodems met een textuurklasse zandleem (L). Bodems met een textuurklasse leem (A) domineren zuidelijk van de lijn Cassel-Kemmel. In de grote beek- en riviervalleien domineren bodems met een textuurklasse klei (E en U). De zandleembodems zijn in de regel matig droog. Plaatselijk komen er nattere bodems voor in de zandleem. De leembodems zijn beduidend natter dan de zandleembodems. De kleigronden in de grote beek- en riviervalleien zijn matig nat tot nat.

2.2.2 Historische context

- **Prehistorie (130.000 – 2500 voor Christus)**

De oudste sporen van menselijke aanwezigheid in de regio werden waargenomen op de Kemmelberg. Het gaat om sporen uit het midden-paleolithicum, wanneer de mens als jager-verzamelaar onze streken begint te verkennen. Het gaat vermoedelijk om de neanderthaler die hier kampen op de heuveltoppen had om te gaan jagen.

In het finaal paleolithicum komt de mens waarschijnlijk terug omstreeks 10.000 v. Christus, op het einde van de laatste ijstijd. Naast de West-Vlaamse Heuvels is de mens nu ook aanwezig op andere sites, zoals werd aangetoond in Poperinge en Haringe.

Het neolithicum doet zijn intrede in de streek omstreeks 4000 v. Christus, wanneer de eerste landbouwers opnieuw de West-Vlaamse heuvelrij gaan uitkiezen om zich te gaan vestigen. Sporen in situ werden opgegraven op de Kemmelberg en net over de grens op de Zwarte Berg. Daarnaast werden verspreid nog silexvondsten aangetroffen in Haringe, Oostvleteren en Poperinge.

Oudere vondsten uit de 19de eeuw geven ook silexvondsten aan in de meeste dorpen en gemeenten rondom Ieper, al missen we hier vaak een exacte locatie en een goede beschrijving van de vondsten. Het duidt wel op het potentieel van het gebied ten oosten van Ieper.

- **Metaaltijden (2.500 – 50 voor Christus)**

De intrede van metaal zorgde voor een verschuiving in de samenleving van de mens. De metaaltijden starten in Oost-Europa met de Kopertijd omstreeks 4000 v. Christus, maar het is pas in de Bronstijd dat we ook de intrede van metaal in onze regio kunnen waarnemen. Door de afwezigheid van metaalertsen in de ondergrond lijkt onze streek eerder tot een marginale regio te behoren. Recent archeologisch onderzoek bracht echter nieuwe gegevens aan het licht. De vondsten gaan van sporen uit de rituele sfeer over bewoningssporen. Een volledige nederzetting werd tot nu nog niet opgegraven. In de rituele sfeer kaderen een grafcirkel uit Krombeke en een depositie in Poperinge uit de Midden Bronstijd. In Oostvleteren, Ieper en Poperinge kwamen respectievelijk ook een waterput en enkele afvalkuilen aan het licht uit de Late Bronstijd, maar zonder sporen van gebouwen.

Bij de intrede van ijzer omstreeks 800 v. Christus ontstaat een verdere uitbouw van de maatschappij met de toename van een zogenaamde elite. Ook kunnen grotere nederzettingen gaan voorkomen. In de regio is de hoogtenederzetting van de Kimmelberg de plaats waar de elite zich gaat vestigen, mogelijk als controle van de zouthandel in de regio. De site werd verdedigd met wallen en muren en werd bewoond omstreeks 450 voor Christus. Behalve de verdedigingswerken zijn bij het archeologisch onderzoek in de tweede helft van de 20ste eeuw maar weinig bewoningssporen opgegraven. Wel kon aangetoond worden dat er ter plaatse een eigen luxekeramiek werd vervaardigd, de zogenaamde 'Kimmelwaar'.

Uit diezelfde La Tène- periode komen bij recent archeologisch onderzoek ook weer extra sporen aan het licht. In Poperinge werd vlakbij de depositie uit de Bronstijd en het monument uit de Vroege IJzertijd ook een depositie uit de La Tène periode aangetroffen. We kunnen hierdoor spreken van een rituele zone uit de metaaltijden aan de Bommelaarsbeek in Poperinge, die nog een vervolg kent in de Romeinse periode.

- **Romeinse periode (50 v. Chr. – 476 n. Chr.)**

Halfweg de eerste eeuw voor Christus veroveren de Romeinen het gebied van de Belgische stammen, waaronder dit van de Menapiërs. De Franse stad Cassel wordt de nieuwe hoofdstad van de civitas Menapiorum. Deze Civitas zal de basis gaan uitmaken van het latere graafschap Vlaanderen. Vanuit Cassel vertrekt een stervormig wegennet naar de andere Romeinse centra en nederzettingen, waaronder het Romeinse Wervik of Viroviacum. Dit wegennet zorgt voor de verdere landindeling van de civitas doorheen de Romeinse periode. De kennis van dit wegennet is dan ook cruciaal bij het opsporen van Romeinse sites. In de regio van de Zuidelijke Westhoek is de ligging van het wegennet niet goed leesbaar in het landschap. Mogelijk is dit te wijten aan de verregaande percelering in het druk bevolkte gebied tijdens de feodale middeleeuwen. Enkel de weg Steenvoorde – Poperinge – Steenstrate is grotendeels in kaart gebracht.

In het Westelijk gedeelte van het werkingsgebied, dat op zo'n 20km van Cassel ligt, wordt door archeologisch onderzoek een zeer intensief bewoond landschap aangetoond op de vruchtbare

zandleemgronden. Vooral de recent aangelegde aardgasleiding is een openbaring voor streek die tot nu toe archeologisch niet goed gekend was. Tussen Roesbrugge en Zuidschote zien we een constante aanwezigheid van sites. Ook archeologisch onderzoek in Poperinge en Watou toont een drukke bewoning aan, met mogelijk ook enkele Romeinse villa's, onder meer in Haringe, Watou en Reningelst.

- **Middeleeuwen (476 n. Chr. – 1550)**

Na het einde van de Romeinse periode beleeft de regio een onrustige periode, door verschillende migratiestromen. In die periode zal een deel van het ontgonnen Romeinse cultuurlandschap terug door de natuur worden ingenomen. Vanaf de 7de – 8ste eeuw zien we de dorpsvorming ontstaan. De dorpsontwikkeling wordt geografisch gestuurd door de bodem, het reliëf, aanwezigheid van water en de reeds bestaande culturele elementen zoals bestaande weginfrastructuur. Door de schaarse historische en archeologische bronnen, moeten we hier ook een beroep doen op de toponomie. Voor de vroege middeleeuwen komen we dan aan volgende dorpsstichtingen: Wulvergem, Boezinge, Elverdinge, Ieper, Vlamertinge, Voormezele, Haringe, Poperinge, Reningelst, ... Ieper zal zich later als buitenbeentje gaan gedragen en zich onder invloed van verschillende factoren ontwikkelen tot een wereldstad in de late middeleeuwen. Ook Poperinge en Mesen kennen een ontwikkeling naar een stad, maar dan op een meer bescheiden niveau. De dorpen ontwikkelen zich meestal uit een castrale motte met neerhof, waar de latere parochiekerk meestal wordt ingeplant.

Naast de ontwikkeling van dorpen en steden zie we ook een nieuwe ontginningsperiode van het landschap vanaf de Karolingische periode: zowel in Poperinge als Oostvleteren werden sporen van landbouwnederzettingen aangetroffen in het buitengebied. Opmerkelijk is wel dat beide sites oudere voorlopers kennen, waardoor de vraag kan gesteld worden of het vroegere Romeinse cultuurlandschap nog deels zichtbaar was in deze Vroege middeleeuwen.

In de volle middeleeuwen komen er onder invloed van de economische welvaart en door initiatief van de Graven van Vlaanderen verdere dorpsstichtingen voor in nieuw ontgonnen gebieden. Het gaat hier onder meer om de dorpen Beselare, Dikkebus, Geluveld, Proven, Woesten, Zillebeke en Zandvoorde.

De bloeiperiode voor de regio is bij uitstek de late middeleeuwen, wanneer Ieper uitgroeit tot een metropool van circa 40.000 inwoners, met de indrukwekkende lakenhalle als pronkstuk van de middeleeuwse grootstad. Maar ook Langemark, Mesen, Poperinge en Nieuwkerke hadden in deze periode een halle, wat de ongekeerde economische activiteit in de regio aantoont. De regio heeft dan ook een enorm archeologisch potentieel voor deze periode, vooral in de historische stadskernen Ieper, Mesen en Poperinge.

Het bouwkundig erfgoed uit de middeleeuwen komt vooral tot ons via de bewaarde parochiekerken, maar ook enkele motteheuvels en sites met walgracht zijn in de inventaris opgenomen of zijn reeds beschermd. En in de streek van Watou zijn er nog enkele restanten van middeleeuwse houtbouw bewaard, waarvan de kern teruggaat tot de late middeleeuwen.

- **Nieuwe Tijden (1550 – 1750)**

Vanaf de eerste helft van de 16de eeuw komt de Zuidelijke Westhoek in woelig vaarwater. De opkomst van het protestantisme vindt heel wat aanhangers in de streek. Het Spaanse bestuur wil dit geloof echter niet toestaan, wat aanleiding geeft voor geheime bijeenkomsten, de 'hagepreken'. In 1566 barst de woede tegen het katholieke geloof helemaal uit en op 11 augustus start de Beeldenstorm in Steenvoorde om in de volgende dagen over de volledige Westhoek te razen. Dit is het sein voor de Spaanse overheid om harde repressieve maatregelen te nemen. Een deel van de bevolking ziet geen andere uitweg dan de streek te verlaten, naar Engeland, Wales of Nederland. Tussen 1550 en 1600 zal de streek ongeveer 40% van zijn bevolking verliezen door de 'godsdienstoorlogen' en de meegaande economische crisis.

De stad Ieper is hierbij een buitenbeentje. Door de vernietiging van de stad Terwaan in 1553 wordt het gelijknamige bisdom in drie delen opgedeeld, waarbij Ieper de hoofdzetel wordt van het oostelijke deel vanaf 1559. Samen met de Beeldenstorm is dit de reden waarom een grote toename van kloosterordes binnen de stadsmuren zal plaatsvinden. Het gaat ondermeer om het klooster van de Roesbrugge Dames, de abdij van de Nonnenbossen en de abdij Sint-Jan-Ten-Berghe. Dit zorgde ervoor dat de stad Ieper min of meer stand kon houden in de crisis die de streek zo hard had getroffen.

Bij de start van de 17de eeuw lijkt de rust in de streek terug te keren en herleeft de economie opnieuw, al zal ze nooit meer de topperiodes uit de middeleeuwen bereiken. Om Ieper bevaarbaar te houden, wordt een nieuw kanaal gegraven tot aan de IJzer. De Spanjaarden starten ook met een verdere uitbouw van de oude stadsverdediging, die na de verovering door Lodewijk XIV wordt verdergezet onder de leiding van Maarschalk Vauban. De constante twisten over de Zuidelijke Nederlanden tussen, Frankrijk, Spanje en de Noordelijke Nederlanden leiden tot een vaste bepaling van de grens in 1713 met het verdrag van Utrecht. De Zuidelijke Nederlanden werden bij het verdrag toegewezen aan de Oostenrijkse Habsburgers.

- **Nieuwste Tijden (1750 – 1913)**

Met de komst van de Oostenrijkers krijgt de economie opnieuw een opflakking. Er worden heel wat nieuwe steenwegen aangelegd, waarbij de economische handel vanaf nu vooral over deze wegen zal gebeuren. Het initiatief voor deze werken ligt bij de Oostenrijkse overheid, maar de uitwerking ligt bij de lokale overheden. De wegen worden aangelegd van dorp naar dorp over vrij rechtlijnig trajecten. Hierdoor wordt het landschap op sommige plaatsen als het ware opnieuw ingedeeld. Voorbeelden zijn de wegen Ieper – Veurne, Ieper – Zonnebeke, Ieper - Menen of Duinkerke(F) – Poperinge.

In dezelfde periode worden kerkhoven verboden nabij de stedelijke kerken. Op deze manier kwam er ook extra ruimte vrij in de steden Ieper, Mesen en Poperinge en werd aan de rand van de toenmalige stad een nieuw kerkhof ingeplant. Naast pleinfuncties werden sommige delen ook ingenomen door nieuwe bebouwing, zoals tussen de Kerkstraat en de Vlamingstraat in Poperinge.

In de tweede helft van de 18de eeuw vindt de zogenaamde agrarische evolutie plaats, met ondermeer de intrede van de aardappelteelt. Dit zorgt voor een aanzienlijke bevolkingstoename en dus ook van de bebouwing in de streek. Daarbij valt op dat de regio een ware verstening kent in vooral de eerste

helpt van de 19de eeuw. Dit is buiten het frontgebied nog zeer goed waar te nemen aan de muurankers die de bouw van een boerderij of huis dateren.

In de steden is de bevolkingstoename dan weer te merken aan de bouw van de vele beluiken die als een soort van ruimtelijke inbreiding kunnen beschouwd worden.

De Franse revolutie en de start van de Belgische natie had een enorme impact op het uitzicht van de streek. De afschaffing van de feodaliteit zorgde voor de creatie van de gemeenten in 1795, waarbij de parochie-indeling werd overgenomen. Naast nieuwe gemeentehuizen werden door nieuwe wetgeving in ieder dorp en stad ook schoolgebouwen opgericht. De heropstanding van verschillende kloosterordes na de Franse revolutie en de economische crisis van halfweg de 19de eeuw in de oprichting van nieuwe zorginfrastructuur, waarbij welgestelde personen zorgden voor de nodige financiële inbreng.

- **20ste en 21ste eeuw**

Dat de Eerste Wereldoorlog tot stilstand kwam in de Westhoek zorgde voor twee zaken: Het vroegere landschap werd in vier jaar bovengronds totaal verwoest, wat vandaag de dag de leesbaarheid van dit gelaagde landschap bemoeilijkt, maar niet onmogelijk maakt. Maar anderzijds zijn de restanten van deze Eerste Wereldoorlog zelf waardevol erfgoed dat voor de komende generaties moet bewaard blijven. Naast de vele militaire begraafplaatsen en herdenkingsplaatsen, is op sommige plaatsen het oorlogslandschap goed bewaard gebleven en archeologisch onderzoek toont aan dat 50 cm onder het bestaande loopniveau het verhaal van de Eerste Wereldoorlog nog perfect te lezen valt.

Na vier jaar gruwel werd de streek beetje bij beetje terug opgebouwd. In de volgende jaren kwam een typische architectuurstijl tot stand bij de heropbouw van de streek: 'de wederopbouwarchitectuur'. Deze architectuur komt overal in de regio voor en geeft een heel eigen karakter aan onze streek en bezit dus een grote erfgoedwaarde. Er werd gebruikt gemaakt van regionale stijlen. Door de snelle bouwperiode werd een grotere uniformiteit bekomen dan de bebouwing in het verleden, waardoor de historische gelaagdheid van de dorpen vervaagde.

De inrichting van de dorpen zelf onderging dan weer weinig veranderingen, behalve wat verschuivingen van de rooilijnen, verbreding van de wegen of de creatie van een nieuwe open ruimte.

2.2.3 Maatschappelijke context

2.2.3.1 Bevolking en sociale ontwikkeling

De Zuidelijke Westhoek is één van de dunbevolktste regio's in Vlaanderen. De bevolkingsdichtheid gaat van 83 inwoners/km² in Heuvelland tot 289 inwoners/km² in Mesen. Deze laatste komt aan dit grootste aantal door de zeer kleine oppervlakte van de stad. Alle gemeenten hebben een eerder landelijk karakter.

	Aantal inwoners	Oppervlakte (km ²)	Inwoners/km ²
Heuvelland	7.883	94,2	83
Ieper	34.971	130,6	267
Langemark-Poelkapelle	8.015	52,5	153
Mesen	1.037	3,6	289
Poperinge	19.944	111,9	178
Vleteren	3.623	38,2	96
Zonnebeke	12.396	67,6	183
Totaal:	87.869	498,6	176

In 2008 was een klein percentage van de bewoners afkomstig uit het buitenland. Het gaat hoofdzakelijk om uitgeweken Fransen. Daarnaast zijn er ook Polen, Nederlanders en mensen uit het Verenigd Koninkrijk en in mindere mate Russen in iets groter aantal aanwezig. De meeste buitenlanders wonen in Ieper, Mesen en Heuvelland.

De gemeenten van de Westhoek kampen met de zogenaamde 'braindrain', waarbij hogeropgeleiden in de buurt van hun studentenstad blijven wonen. De gemeenten proberen daar in samenwerking met de Provincie West-Vlaanderen sinds 2008 het tij te doen keren. Intern gemeentelijk onderzoek toont aan dat er recent een kentering is ingezet.

2.2.3.2 Mobiliteit³

De ontsluiting van de Zuidelijke Westhoek richting Vlaanderen gebeurt via de A19 Ieper-Kortrijk. De ontsluiting richting Frankrijk gebeurt via de A25 tussen Duinkerke en Rijsel en de verbindingsweg Steenvoorde - Poperinge. Knelpunt is de noord-zuid verbinding binnen de Westhoek, aangezien de A19 bij de aanleg niet is doorgetrokken tot aan de E40 in Veurne. Dit zorgt voor mobiliteitsproblemen langs de N8 tussen Ieper en Veurne, waar verschillende dorpskernen veel en zwaar verkeer moeten ondergaan. Er is sprake van een omleidingsweg om deze dorpskernen van dit doorgaand verkeer te ontdoen, maar het dossier is voorlopig gestrand in de MER-procedure.

De lokale mobiliteit is voorzien door verschillende regionale wegen, waarbij de doorstroom vlot kan gebeuren. Enkel de zuidrand van Ieper gaat gebukt onder een grotere verkeersdruk, waardoor er een wens bestaat om ooit een zuidelijke ring aan te leggen.

Het openbaar vervoer via de trein in de regio heeft verschillende knelpunten. Zo is er enkel een oost-west verbinding tussen Poperinge en Kortrijk, waarbij er in de regio maar een enkel spoor aanwezig is. Zo vertrekt er maar één trein per uur richting de rest van Vlaanderen. Verbinding naar de kust of

³ <http://www.westhoekoverleg.be/nl/themas/mobiliteit/>, geraadpleegd op 10 november 2015

Frankrijk moeten allen via Kortrijk gebeuren, wat de tijdsduur en dus de gebruiksvriendelijkheid teniet doet.

Ook het busverkeer is in de regio problematisch te noemen. Door het grote buitengebied en de vele kleine kernen in de streek, is het volgens De Lijn onmogelijk om de volledige regio van openbaar vervoer te voorzien. Voorlopig is er het alternatief van de belbus, maar ook dit initiatief komt onder financiële druk te staan. Ook de vele omwegen maken de belbus niet echt gebruiksvriendelijk.

2.2.3.3 Economie⁴

West-Vlaanderen is de landbouwprovincie bij uitstek en de Westhoek neemt daar een belangrijk aandeel in. De primaire sector neemt verhoudingsgewijs het grootste economische aandeel in in vergelijking met andere regio's in Vlaanderen. Hierbij valt net als in andere regio's in Vlaanderen de schaalvergroting van de landbouwbedrijven op. Dit resulteert in heel wat onroerend goed op het platteland die een nieuwe invulling moet krijgen door de stopzetting van kleine(re) landbouwbedrijven.

De Zuidelijke Westhoek kent verschillende grote industrieterreinen en kleinere kmo-zones. De voorbije jaren werden hier verschillende inspanningen voor een verdere uitbreiding geleverd, ondermeer in de gemeenten Ieper, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke. Net als in de rest van Vlaanderen kent de Westhoek een groot aantal kleine kmo's. De specialisatie in de economische activiteit ligt in de landbouw(cleantech), de bouwsector en het toerisme. De regio wil deze domeinen in de toekomst verder gaan versterken.

2.2.3.4 Toerisme⁵

Het erfgoed in de streek is één van de grote aantrekkingspolen voor het **toerisme**.

In 2014⁶ werden zo'n 800.000 herdenkingstoeristen onthaald in de Westhoek. Ter voorbereiding van de herdenkingsperiode 2014-2018 werd fors geïnvesteerd in de toeristische ontsluiting van het WOI-erfgoed in de regio (de vernieuwing en uitbreiding van het In Flanders Fields Museum in Ieper, het nieuwe bezoekersonthaal op de Lijssenthoek begraafplaats in Poperinge, de uitbreiding van het Memorial Museum Passchendaele 1917 in Zonnebeke, de vernieuwing van het Museum aan de IJzer en omgeving in Diksmuide en de bouw van het nieuwe bezoekerscentrum Westfront in Nieuwpoort). Daarnaast werden drie nieuwe onbemande onthaalpunten in de Ieperboog uitegebouwd en meer dan tien nieuwe '14-'18 fietsroutes uitgewerkt.

De groei van de sector is van groot belang voor het ruime erfgoedbeleid in de regio. Dat moet zowel rekening houden met de eigen bevolking als met toeristen én moet streven naar aandacht voor al het erfgoed, niet alleen dat van de Eerste Wereldoorlog. Hierbij kan de 100-jarige herdenking als een hefboom beschouwd worden om ook na 2018 blijven op erfgoedtoerisme in te zetten in de regio.

---

⁴ Economie in de Westhoek: <http://www.westhoekoverleg.be/nl/themas/bestuurskracht/>, geraadpleegd op 10 november 2015

⁵ Trendrapport toerisme Westhoek: <http://www.westtoer.be/nl/kenniscentrum/regios-cijfers/cijfers>, geraadpleegd op 20 oktober 2015

⁶ Herdenkingstoerisme Westhoek 2014: http://www.westtoer.be/sites/westtoer/files/editor/kenniscentrum/Regio/PR-MMBKDF-Persconferentie%20Finaal_fullscreen.pdf, geraadpleegd op 20 oktober 2015

Toeristen zoeken een totaalbeleving, waarop de gemeenten inspelen. Onder andere het landschap, culturele evenementen en streekproducten maken hier deel van uit.

De economische meerwaarde die door de samenwerking erfgoed-toerisme gegenereerd wordt, is niet gering. Samen besteedden dag- en verblijfstoeristen in 2014 150 miljoen euro in de Westhoek, waarvan de helft gegenereerd wordt door de herdenking van de Eerste Wereldoorlog.

2.2.4 Gemeenschappelijk erfgoedpakket

Het werkingsgebied van de Zuidelijke Westhoek heeft een enorm potentieel op het vlak van onroerend erfgoed. De oudste sporen van het ontstaan van ons huidige landschap hebben hun sporen nagelaten in de West-Vlaamse heuvelrij en de rug van Westrozebeke. Diezelfde West-Vlaamse Heuvels herbergen daarnaast de restanten van de eerste menselijke jagers-verzamelaars in West-Vlaanderen vanaf het midden-paleolithicum, wanneer de neanderthaler tot in onze gewesten kwam. Op diezelfde heuvels kwamen ook de eerste landbouwers zich vestigen in het neolithicum, al lijken enkele vondsten tijdens recente opgravingen aan te tonen dat ook in de rest van de regio al landbouwers actief waren. Ons dicht bebost landschap wordt geleidelijk aan meer ingenomen in deze periode, maar de ontginningen nemen pas echt een vlucht vanaf de IJzertijd en de Romeinse periode. De versterkte hoogtenederzetting op de Kemmelberg in de periode 450 v. Christus was vermoedelijk een aantrekkingspool en zorgde voor de verdere inname van het omliggende landschap. Deze inname werd met de opgravingen in 2015 op het tracé van de gasleiding van Fluxys tussen Roesbrugge en Oostvleteren heel erg duidelijk.

Tijdens de Romeinse periode wordt het landschap herschikt door de Romeinse landindeling, die momenteel nog aanwezig is in de percelering ten westen van Poperinge. Het archeologisch onderzoek toont een dicht bewoond landschap in de vruchtbare zandleemstreek van het werkingsgebied, waar zeker ook plaats moet zijn voor Romeinse villa's, al zijn die tot op vandaag nog niet opgegraven.

Vanaf de vroege middeleeuwen worden nieuwe bewoningskernen gesticht in Vlaanderen. De groei van de huidige kernen gebeurde in de streek meestal rondom sites van een belangrijke heer, waar dan een parochiekerk kon ontstaan. Overal in de regio kun je nog de restanten van de oude parochiekerken aantreffen, aangezien bijvoorbeeld de basissen van onze kerken nog vaak in ijzerzandsteen zijn opgebouwd, het basismateriaal voor de steenbouw tot omstreeks 1250. Naast kerken werden in de steden Ieper, Poperinge en Mesen ook woningen in ijzerzandsteen opgebouwd, in Ieper gekend als 'rode stenen'.

De bloeiperiode voor de regio is bij uitstek de late middeleeuwen, wanneer Ieper uitgroeit tot een metropool van ca. 40.000 inwoners, met de indrukwekkende lakenhalle als pronkstuk van de middeleeuwse grootstad. Maar ook Langemark, Mesen, Poperinge en Nieuwkerke hadden in deze periode een halle, wat de ongekende economische activiteit in de regio aantoont. De regio heeft dan ook een enorm archeologisch potentieel voor deze periode, vooral in de historische stadskernen Ieper, Mesen en Poperinge.

Het bouwkundig erfgoed uit de middeleeuwen komt vooral tot ons via de bewaarde parochiekerken, maar ook enkele motteheuvels en sites met walgracht zijn in de inventaris opgenomen of zijn reeds beschermd. En in de streek van Watou zijn er nog enkele restanten van middeleeuwse houtbouw bewaard, waarvan de kern teruggaat tot de late middeleeuwen.

Na de bloeiperiode volgde echter een gestage neergang van de streek, waarbij de 16de eeuw als een kantelmoment kan gezien worden. Na de godsdienstoorlogen kreeg de streek te maken met een grote ontvolking op het einde van de 16de eeuw. Abdijen en kloosters in de buitengebieden werden in die periode vaak verlaten en men gaat zich vestigen in de nieuwe bisschopsstad Ieper, die hierdoor wel een nieuw elan kreeg.

De volgende eeuwen zorgden voor wat herstel en achter de latere frontzone van de Eerste Wereldoorlog is nog heel wat bouwkundig erfgoed uit de 18de en 19de eeuw bewaard gebleven.

Dat de Eerste Wereldoorlog tot stilstand kwam in de Westhoek zorgde voor twee zaken: Het vroegere landschap werd in vier jaar bovengronds totaal verwoest, wat vandaag de dag de leesbaarheid van dit gelaagde landschap bemoeilijkt, maar niet onmogelijk maakt. Maar anderzijds zijn de restanten van deze Eerste Wereldoorlog zelf waardevol erfgoed dat voor de komende generaties moet bewaard blijven. Naast de vele militaire begraafplaatsen en herdenkingsplaatsen, is op sommige plaatsen het oorlogslandschap goed bewaard gebleven en archeologisch onderzoek toont aan dat 50 cm onder het bestaande looppniveau het verhaal van de Eerste Wereldoorlog nog perfect te lezen valt.

Na vier jaar gruwel werd de streek beetje bij beetje terug opgebouwd. In de volgende jaren kwam een typische architectuurstijl tot stand bij de heropbouw van de streek: 'de wederopbouwarchitectuur'. Deze architectuur komt overal in de regio voor en geeft een heel eigen karakter aan onze streek en bezit dus een grote erfgoedwaarde.

We kunnen dus besluiten dat er onroerend erfgoed uit alle periodes uit de menselijke geschiedenis in onze streek aanwezig zijn, wat de Zuidelijke Westhoek een unieke positie doet innemen in Vlaanderen.

2.3. Betrokken of te betrekken erfgoedactoren

2.3.1 Supraregionale erfgoedactoren

Binnen de Vlaamse Overheid:

Agentschap Onroerend Erfgoed (OE)

Agentschap Natuur en Bos (ANB)

Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

Vlaamse Landmaatschappij (VLM)

2.3.2 Regionale erfgoedactoren

Op regionaal vlak zijn er drie belangrijke spelers actief op het vlak van bouwkundig en landschappelijk erfgoed. Het gaat enerzijds om het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, de gebiedsgerichte werking Westhoek van de provincie West-Vlaanderen en de West-Vlaamse Intercommunale.

Het **Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels** engageert zich om de belangrijke natuur- en landschapstoeven van onze streek te behouden voor de toekomst. Dit vertaalt zich in de volgende projecten: zorg voor het onderhoud en ontwikkeling van veldwegen en veldkapellen, zorg voor de aanplanting en het onderhoud van landschapselementen, educatie over alles wat met het landschap te maken heeft

De **gebiedsgerichte werking Westhoek** van de provincie West-Vlaanderen was de voorbije jaren een katalysator in verschillende studies over de Westhoek en het onroerend erfgoed in de Westhoek in het bijzonder. Zo ontwikkelde de streekwerking een interne expertise over dit thema.

De **West-Vlaamse Intercommunale(WVI)** heeft in het kader van de opmaak van ruimtelijke plannen en ruimtelijke uitvoeringsplannen veel expertise opgebouwd over onroerend erfgoed. Daarnaast was de WVI ook actief rond een herbestemmingstudie van parochiekerken in de Westhoek.

Natuurpunt

De vzw Natuurpunt is een vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. In de Zuidelijke Westhoek zijn er twee afdelingen werkzaam: Natuurpunt Poperinge – Vleteren en Natuurpunt Westland. Zij werken binnen de bredere koepel van Natuurpunt De Bron die werkzaam is in de volledige Westhoek.

2.3.3 Lokale erfgoedactoren⁷

2.3.3.1 Archieven

In Heuvelland, Langemark-Poelkapelle, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke is er dankzij een provinciale subsidie en onder begeleiding van een provinciale archiefconsulent een archiefwerking opgestart. De gemeenten kozen ervoor de werking met eigen middelen verder te zetten.

De regio telt twee stedelijke archiefinstellingen: één in Ieper en één in Poperinge. Het **Stadsarchief Ieper** verhuisde in 2009 naar een nieuwe locatie. De werking is na deze transitie blijven groeien. Het personeelsbestand groeide en een ploeg vrijwilligers werkt aan inventarisatie- en digitalisatieopdrachten. In 2012 haalde het Stadsarchief Ieper het kwaliteitslabel 'door de Vlaamse overheid erkende culturele archiefinstelling'. In 2014 heeft het Stadsarchief Ieper een regionale indeling verkregen van de provincie West-Vlaanderen.

Het **Stadsarchief Poperinge** heeft sinds 2008 een voltijdse archivaris in dienst, die voor 1/6 van de tijd het archief van Vleteren beheert. De voorbije jaren heeft de werking zich verder geprofessionaliseerd, zowel het aantal personeelsleden als het aantal openingsuren werden uitgebreid. Met de **Vrienden van het Poperings Archief** werkt het Stadsarchief Poperinge aan de digitalisering en ontsluiting van de collecties. De stad Poperinge wil tijdens deze legislatuur het kwaliteitslabel voor haar culturele archiefwerking aanvragen bij de Vlaamse overheid. Er is een actieve samenwerking tussen Erfgoedcel CO₇, het Stadsarchief Poperinge en het Stadsarchief Ieper voor o.a. de uitvoering van het project 'Historische Kranten' en de beeldbank 'WESTHOEK verbeeldt'.

Met uitzondering van de gemeentearchieven zijn er geen andere professionele archiefinstellingen in de streek.

2.3.3.2 Musea

De CO₇-regio telt vier erkende musea en één erkend samenwerkingsverband.

De impact van de Eerste Wereldoorlog wordt in verschillende musea vertaald naar het grote publiek. Behalve verscheidene kleine particuliere initiatieven zijn er drie musea over dit thema die erkend zijn door de Vlaamse overheid:

- **In Flanders Fields Museum (IFFM)** in Ieper (Vlaams ingedeeld);
- **Memorial Museum Passchendaele 1917 (MMP1917)** in Zonnebeke (regionaal ingedeeld);
- **Talbot House** in Poperinge (private vzw/lokaal ingedeeld).

De drie bovengenoemde musea participeerden, samen met het Museum aan de IJzer (Diksmuide), in het 'Netwerk Oorlog en Vrede'. Dit overlegplatform werd in 2007 opgericht door de Provincie West-Vlaanderen en ging later op in het ruimer overleg waarin het 'Programmasecretariaat 100 jaar Grote Oorlog' alle betrokken actoren samenbrengt naar aanleiding van de 100-jarige herdenking. De musea functioneren voornamelijk binnen het eigen netwerk, vanwege de thematiek zijn zij uiteraard ook betrokken bij diverse internationale platformen.

---

⁷ H. Cuyt, 2014,

Er zijn twee musea die nijverheid uit de streek belichten:

- het **Hopmuseum** in Poperinge, erkend door de Vlaamse overheid en lokaal ingedeeld;
- de **Oude Kaasmakerij** in Passendale, Zonnebeke.

De **Stedelijke Musea Ieper** vertellen een (kunst)historisch verhaal. Ze zijn erkend door de Vlaamse overheid. Het Stedelijk Museum Ieper, het Museum Godshuis Belle, het Stedelijk Onderwijsmuseum en het Hotel-Museum Arthur Merghelynck hebben elk een andere thematische collectie. Voorlopig is de invalshoek van deze musea hoofdzakelijk beperkt tot Ieper (met uitzondering van het Onderwijsmuseum), al hebben ze voldoende potentieel om een breder, bovenlokaal verhaal te brengen. Momenteel werkt de stad Ieper aan de ontwikkeling van een nieuw **Stadsmuseum** in de lakenhallen van Ieper. Op deze plaats zal de rijke geschiedenis van de stad in de regio worden verteld.

Vooraf de kleinere musea werken met een minimale personeelsbezetting. Alle erkende musea doen actief beroep op een groep vrijwilligers. De Oude Kaasmakerij kan vanwege te weinig personeel en de daaraan gekoppelde museumwerking niet in aanmerking komen voor het kwaliteitslabel. In Ieper en Zonnebeke kennen de musea een verstrengeling van personeel van toerisme en cultuur, gezien de grote groepen toeristen die zij ontvangen. Er is in de regio een aantoonbaar verschil tussen de drie grotere musea rond de Eerste Wereldoorlog, die meer mikken op een internationaal publiek en dat ook aantrekken, en de andere.

Een onderdeel van de vernieuwingsoperatie voor de Stedelijke Musea Ieper is de uitbouw van een centraal erfgoeddepot. Het **Regionaal Erfgoeddepot Potyze** heeft tot doel het erfgoed uit de regio Zuidelijke Westhoek (prioritaire werkingsgebied) op een kwaliteitsvolle en duurzame manier te bewaren voor toekomstige generaties en streeft een dynamisch depotbeleid na. Deze doelstelling wordt gerealiseerd door het aanbieden van mogelijkheden tot fysieke opslag en door het ontwikkelen van een regionale depotwerking, waarbinnen trajecten van advies en ondersteuning opgestart worden. De werking van het Regionaal Erfgoeddepot Potyze zal zich focussen op het behoud en beheer van objectcollecties, archeologische collecties en architectonische restanten. Gezien de regionale functie die het Stadsarchief Ieper vervult, zullen in dit depot geen archiefcollecties/documentaire collecties worden opgenomen.

Het project 'Regionaal Erfgoeddepot Potyze' is gegroeid uit een samenwerking tussen drie partners: de Provincie West-Vlaanderen, de Stad Ieper en CO₇. In 2012 zijn binnen de samenwerkingsovereenkomst twee depotdeskundigen aangesteld, één voor Stad Ieper en één voor CO₇, die in nauw overleg met de drie partners de bouw en de werking van het regionaal erfgoeddepot voorbereiden.

Provincie West-Vlaanderen en Stad Ieper zijn de investerende partners in de bouw van het Regionaal Erfgoeddepot Potyze. De doelstelling is om in 2016 te starten met de bouw en om het depot in 2017 in gebruik te nemen. Begin maart 2014 is de subsidieaanvraag bij het Fonds voor Culturele Infrastructuur goedgekeurd voor een bedrag van 500.000 euro.

In de aanloop naar de start van de exploitatie van het erfgoeddepot vanaf 2017 wordt momenteel gewerkt aan een duidelijke afbakening van de financiële en inhoudelijke engagementen van de drie

partners in de exploitatie van het Regionaal Erfgoeddepot Potyze. Dit kadert ook in de plannen van de interne staatshervorming van de Vlaamse Overheid.

2.3.3.3 Bezoekerscentra

Bezoekerscentra leggen de verbinding tussen toerisme en cultuur. Zij richten zich in de eerste plaats op de toerist en de bezoeker met interesse in het landschap en het erfgoed van de streek. De Zuidelijke Westhoek telt opvallend veel bezoekerscentra die verschillende thematieken behandelen.

Het onthaal van de dienst Toerisme in de Lakenhallen in Ieper fungeert voor toeristen als instap in de complexe geschiedenis van stad en streek. Het in 2012 geactualiseerde **bezoekerscentrum voor Ieper en de Westhoek** bevindt zich aan het einde van het museumparcours van het IFFM waar ook de museumwinkel/toeristische winkel is ondergebracht. Er bevindt zich o.a. een grote interactieve tafel met 48 WO I-sites in de streek.

Sinds april 2013 is het **Onthaalcentrum De Kazematten** geopend dat vijf souterrains openstelt die gebouwd werden rond 1685. De geschiedenis van het Ieperse vestinglandschap wordt er toegelicht.

Het **bezoekerscentrum De Palingbeek** in het gelijknamige provinciaal domein in Zillebeke geeft een introductie op de geschiedenis van het domein, de omliggende Ieperboog en de natuur. In 2015 openden ook drie **onbemande onthaalpunten** voor de oorlogslandschappen in de Ieperboog: het instappunt Zuid binnen het provinciedomein De Palingbeek, het instappunt Centrum bij het Hooge Crater Museum en het instappunt Noord bij Pilkem Ridge.

In Heuvelland wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van een nieuw **bezoekerscentrum**. In de eerste jaren van het nieuwe bezoekerscentrum staat de herdenking van de Eerste Wereldoorlog centraal. Nadien wil het centrum in **Kemmel** 'het landschap' en hoe je dit landschap kan beleven als centraal thema voor de invulling naar voor schuiven.

Op verzoek van het ministerie van Defensie richtte het Koninklijk Legermuseum in 2008 in de **Commandobunker 1953** op de Kemmelberg een permanente presentatie in. Deze bunker werd in 1953, naar aanleiding van de Koude Oorlog in het grootste geheim gebouwd door het Belgisch leger.

Bayernwald is een Duitse loopgravensite in Wijtschate. Het geheel bestaat uit gereconstrueerde loopgraven, vier bunkers en twee mijnschachten. Informatiepanelen verduidelijken er de oorlogsgebeurtenissen en het leven achter het front.

In 2012 opende het **bezoekerscentrum** bij **Lijssenthoek Military Cemetery** in Poperinge. Van 1915 tot 1920 was op het gehucht Lijssenthoek het grootste evacuatiehospitaal van de Ieperboog gevestigd. In het kader van het onderzoeksproject over Lijssenthoek is de Wereldoorlog I-cel opgericht in Poperinge. Vanaf 1916 werden de politiecellen in het stadhuis ook **dodencellen**. Men liet er militairen wachten op hun uitlevering of proces, of veroordeelden op hun straf. Op de binnenplaats van het stadhuis herinnert een **executiepaal** aan de gruweldaden die er zich tijdens de Eerste Wereldoorlog afspeelden.

Tyne Cot Cemetery in Zonnebeke is de grootste Britse militaire begraafplaats op het Europese vasteland. Het **bezoekerscentrum** licht de betekenis van deze plaats toe. Dit bezoekerscentrum wordt beheerd door het MMP1917.

In 2014 werd het geschiedkundig Museum in Mesen vervangen door het **bezoekerscentrum in het voormalige stadhuis van Mesen** op het marktplein. Naast de presentatie over de Eerste Wereldoorlog, komt ook de rijke middeleeuwse geschiedenis van de stad aan bod.

2.3.3.4 Privépresentaties

In Ieper worden twee particuliere collecties getoond die verbonden zijn aan een café en vooral gericht zijn op (hoofdzakelijk Britse) slagveldtoeristen. Ze ontstonden uit de belangstelling van de eigenaar voor het thema en focussen op (hoofdzakelijk militaire) objecten en vondsten. Het gaat om:

- **Hooge Crater Museum** in Zillebeke. Sinds 1994 toont dit museum naast de traditionele foto's, wapens en uitrusting ook levensgrote reconstructies van oorlogstaferelen.
- **Menin Road Museum** in Zillebeke toont de omstandigheden aan het front tijdens de Eerste Wereldoorlog door middel van gereconstrueerde loopgraven en oorlogserfgoed. Het museum is ook de thuisbasis van de vzw War and Remembrance, een educatieve organisatie over (militaire) geschiedenis en heemkunde.

Op de zolder van het restaurant **'t Jagershof** in Krombeke (Poperinge) opende de eigenaar recent een tentoonstellingsruimte over de geschiedenis van de streek tijdens de Eerste Wereldoorlog. Het restaurant ligt dichtbij de Sint-Sixtusabdij in Westvleteren en het Dozinghem Military Cemetery.

Pondfarm (Langemark-Poelkapelle) stelt een privéverzameling oorlogsreliëken tentoon in een huisje dat na de oorlog op de hoeve werd gebouwd. Tevens onderhoudt Pondfarm verschillende informatieve websites.

Deze permanente privépresentaties staan volledig op zichzelf en functioneren nauwelijks in andere verbanden.

Binnen de privaatrechtelijke initiatieven neemt De Lovie een speciale plaats in. Enerzijds werd een hospitaalbarak uit de Eerste Wereldoorlog gerestaureerd op het hoofddomein in Poperinge zelf. Anderzijds ontwikkelde De Lovie ook een erfgoedproject in **De Poorterie te Ieper**. Tijdens verbouwingswerken aan deze site van De Lovie werden archeologische vondsten gedaan. De vondsten worden nu in situ museaal ontsloten. De site, die tien eeuwen Ieperse geschiedenis brengt, is te bezoeken onder begeleiding van een stadsgids. De bewoners van de leefgemeenschap voor mensen met een mentale beperking staan in voor het onthaal.

2.3.3.5 Erfgoedverenigingen

De erfgoedverenigingen hebben een lokaal verankerde vrijwilligerswerking met een kleine actieve kern. De meeste onder hen kampen met vergrijzing en een gering aantal vrouwelijke leden, hoewel er door verschillende organisaties al acties ondernomen werden om een nieuw publiek aan te spreken. Zij organiseren verschillende activiteiten: publicaties, evenementen, voordrachten en vorming. Deze verenigingen richten zich op geografische en thematische niches uit de streekgeschiedenis.

- **Heemkundige kringen**

Ieper heeft drie heemkringen: **Iepers Kwartier** (Ieper centrum), **Heemkundige Kring Selebeke** (Zillebeke, Hollebeke en Elverdinge) en **Heemkring Flambertus** (Vlamertinge). Er bestaat een netwerking van de drie heemkringen via de Werkgroep Geschiedenis van de Stedelijke Cultuurraad. Hun ledenbestand overlapt onderling en met andere erfgoedverenigingen in het Ieperse.

De **Zonnebeekse Heemvrienden** is een heel actieve vereniging die onder meer nauw samenwerkt met het Memorial Museum Passchendaele 1917. Het archief van de heemkring en het documentatiecentrum met meer dan 2.500 boeken over de regio werden in 2014 ondergebracht in een nieuwe toegankelijke locatie naast de kerk, samen met het gemeentelijk archief.

De **Heemkring Aan de Schreve** uit Poperinge is eveneens heel actief en bezit een foto- en filmotheek die niet publiek toegankelijk is.

Deze vijf heemkringen publiceren elk een eigen tijdschrift. De informatie uit de publicaties is nogal versnipperd en niet makkelijk toegankelijk. Met uitzondering van Iepers Kwartier beschikken alle heemkringen over eigen erfgoedcollecties, dat voornamelijk bestaat uit beeldmateriaal, documentatie, boeken en archieven.

In de gemeenten die geen heemkring hebben, valt op dat de **lokale verbeeldt-kern van 'WESTHOEK verbeeldt'** een deel van de functies van een heemkring invult. Bij de medewerkers zijn heel wat 'erfgoed-nieuwelingsen', mensen die voorheen niet tot een erfgoedvereniging behoorden. In de gemeenten mét een heemkring wordt er zoveel mogelijk samenwerking gezocht tussen de lokale verbeeldt-kern en de heemkring, hoewel het vaak een extra belasting is voor de actieve leden van de heemkring.

Tijdens het erfgoedcafé dat werd ingericht in 2013 door CO₇ werd duidelijk dat deze verenigingen ook erg geïnteresseerd zijn in onroerend erfgoed en zich hiervoor ook willen engageren.

- **Verenigingen voor erfgoedstudie**

Het **Genootschap voor Geschiedenis en Vestingbouwkunde Ieper** bestudeert de militaire en lokale geschiedenis van Ieper, met bijzondere aandacht voor de Ieperse vestingen.

- **Verenigingen voor erfgoedbemiddeling**

The Last Post Association staat in voor het verzorgen van de gelijknamige dagelijkse plechtigheid onder de Menenpoort. De **Last Post-plechtigheid** werd in juni 2011 opgenomen in de Inventaris van Immaterieel Cultureel Erfgoed Vlaanderen. Eind 2011 besloten de Stad Ieper en de Last Post Association gezamenlijk een aanvraag in te dienen voor opname in het register van voorbeeldpraktijken (artikel 18 – Register of Best Practices) van de Unesco-conventie van 2003 betreffende het borgen van het immaterieel cultureel erfgoed. Het dossier heeft als titel 'Remembrance education on the heritage of World War I and safeguarding the Last Post Ceremony at the Menin Gate Memorial in Ypres, City of Peace'.

In Langemark-Poelkapelle overkoepelen het Poelcapelle 1917 Association en de werkgroep Eerste Wereldoorlog een aantal plaatselijke initiatieven rond de Eerste Wereldoorlog. **Poelcapelle 1917 Association** omkadert het Guynemercomité en het tankcomité. Het Guynemercomité staat in voor de herdenking van piloot Guynemer die in Poelkapelle neerstortte. Het tankcomité bouwt aan de

replica van een tank uit de Eerste Wereldoorlog. De **werkgroep Eerste Wereldoorlog** is gegroeid uit de werkgroep Duitse Militaire Begraafplaats, die werd opgericht naar aanleiding van de onthaalsite naast de Duitse Militaire Begraafplaats in Langemark-Poelkapelle. De werkgroep wordt betrokken bij allerlei activiteiten in de gemeente in het kader van de Eerste Wereldoorlog.

Het Eerste Wereldoorlog-erfgoed krijgt veel aandacht in de regio. Toch wordt het ander erfgoed niet vergeten. De **West-Vlaamse Gidsenkring Ieper – Poperinge – Westland** heeft een vijftigtal opgeleide gidsen die allerlei thematische rondleidingen verzorgen in de streek. Voor de eigen leden organiseert de gidsenkring uitstappen, lezingen en bijscholing, en geeft ze een tweemaandelijks kroniek uit. Samen met de andere West-Vlaamse gidsenverenigingen publiceren ze ook een jaarboek.

Geuzenproject Nieuwkerke is een organisatie die het belang van het geschiedkundig erfgoed uit de 16de eeuw, van het Westkwartier in het bijzonder, maar ook van de Nederlanden in het algemeen, via diverse initiatieven levendig wil houden.

2.4 Wetgevende context en sectorale plannen

2.4.1 Lokaal niveau

De algemene werking van CO₇ is bij iedere gemeente opgenomen in de beleids- en beheerscyclus (BBC).

In de ruimtelijke planning is onroerend erfgoed meegenomen in de gemeentelijke ruimtelijke structuurplannen (GRS) en in de ontwikkelde ruimtelijke uitvoeringsplannen (RUP). In deze laatste gaat het echter vaak om een vermelding in het beschrijvende gedeelte. Enkel in RUP'en met een duidelijke link naar onroerend erfgoed, wordt dit beleidsdomein ook meegenomen in het bindende gedeelte, zoals bijvoorbeeld bij het RUP Vestingslandschap voor de omgeving van de Ieperse vesten.

De stad Ieper heeft daarnaast sinds 2006 ook een gemeentelijke stedenbouwkundige verordening ter vrijwaring van het woonklimaat en het waardevol bouwkundig erfgoed. Daarbij is het verboden items te slopen die in de inventaris van het bouwkundig erfgoed zijn opgenomen.

2.4.2 Regionaal niveau

Voor het werkingsgebied werden 15 provinciale ruimtelijke uitvoeringsplannen (PRUP) opgemaakt, waarbij in iedere gemeente één of meerdere PRUP'en van kracht zijn. Sinds het jaar 2012 werden enkele uitvoeringsplannen speciaal opgemaakt in het kader van de inrichtingswerken bij de herdenking van de Eerste Wereldoorlog. Daarbij wordt uiteraard veel aandacht geschonken aan het onroerend erfgoed, waarbij vooral het bouwkundig erfgoed en de landschapswaarden zijn meegenomen. Daar het archeologisch bodemarchief niet altijd goed is in te schatten, blijft dit soms wat onderbelicht.

In de overige uitvoeringsplannen op provinciaal niveau zien we de voorbije jaren een groei in het belang dat wordt gehecht aan de waarde van het onroerend erfgoed. Naast opname in de beschrijving, wordt er nu ook meer rekening gehouden met onroerend erfgoed in de bindende voorschriften.

gemeente	PRUP ⁸	Vastgesteld
Heuvelland	Kemmelberg	Voorlopig
	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
Ieper	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
	Rioolwaterzuivering Ieper	05 – 01 – 2006
	Afbakening kleinstedelijk gebied Ieper	06 – 07 – 2009
	Potyze	18 – 01 – 2012
	Palingbeek, Hill 60 en omgeving	03 – 10 – 2013
	Bedrijventerrein FLV	27 – 08 – 2003
	Bellewaerde park	23 – 09 – 2014
	Regionaal bedrijventerrein Ieper	27 – 07 – 2015
Langemark-Poelkapelle	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013

⁸ <http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving/rupt/Paginas/default.aspx>, geraadpleegd op 12 november 2015

Mesen	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
Poperinge	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
	Eurofreez	05 – 07 – 2007
	Rioolwaterzuivering Poperinge	05 – 01 – 2006
	Afbakening kleinstedelijk gebied Poperinge	12 – 03 – 2009
	Sint-Bernardus	11 – 06 – 2009
Vleteren	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
Zonnebeke	Solitaire vakantiewoningen – Westhoek	18 – 10 – 2013
	Nonnebossen	17 – 10 – 2012 (deel)
	Vijverbos	17 – 10 – 2012 (deel)
	Bellewaerde Park	23 – 09 – 2014

2.4.3 Vlaams, federaal en internationaal niveau⁹

2.4.3.1 Vlaams niveau

Op Vlaams niveau werd op 12 juli 2013 het Onroerendergoeddecreet goedgekeurd en het bijhorende uitvoeringsbesluit volgde op 16 mei 2014. Met de start van de werking van het decreet op 1 januari 2015 wil Vlaanderen naar een integraal beleid rond onroerend erfgoed groeien. Het decreet heeft de verschillende disciplinedecreten vervangen. In 2016 is gepland ook de nieuwe regelgeving rond archeologie in werking te laten treden, ter vervanging van het archeologiedecreet uit 1993.

Naast de regelgeving rond onroerend erfgoed zelf, zijn er uiteraard sterke raakvlakken met regelgeving rond andere beleidsdomeinen.

- Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009
- Cultureel-erfgoeddecreet van 6 juli 2012
- Bosdecreet van 13 juni 1990

2.4.3.2 Federaal niveau

Alle wetten en decreten die vóór 1989 zijn uitgevaardigd, zijn nationaal bekrachtigd. Voor onroerend erfgoed is dit van belang bij beschermd onroerend erfgoed volgens de nationale regelgeving rond monumenten en landschappen:

- Wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, gewijzigd bij de decreten van 14 juli 1993, 6 juli 1194 en 16 april 1996.
- Decreet van 3 maart 1976 tot bescherming van monumenten en stads- en dorpsgezichten.

⁹ S. Delaruelle en J. Van Doninck, 2014, Aanvraag erkenning intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst IOED Erfgoed Noorderkempen.

2.4.3.3 Internationaal

De Vlaamse regelgeving krijgt een ruimer kader door de ratificering van Europese verdragen rond verschillende beleidsdomeinen, zoals onroerend erfgoed. Daarnaast zijn er ook plaatsen die een specifiek statuut hebben gekregen onder invloed van internationale regelgeving, zoals UNESCO.

- **Raad van Europa**

- Conventie van Granada “pour la sauvegarde du patrimoine architectural de l’Europe”, goedgekeurd 1985, werd geratificeerd door België in 1993. Het handelt over het beheer van het architectonische erfgoed.
- Conventie van Firenze, Europees landschapsverdrag, goedgekeurd 2000, werd geratificeerd door België in 2004. De conventie pleit voor de integratie van landschapszorg in andere beleidsdomeinen (ruimtelijke ordening), legt de basis voor het beleid rond ankerplaatsen en erfgoedlandschappen. Landschap wordt gedefinieerd als “... deel van het grondgebied, zoals dat door de bevolking wordt waargenomen...”.
- Verdrag van Valetta, goedgekeurd in 1992, werd geratificeerd door België in 2010. Het verdrag pleit voor de integratie van archeologie in de ruimtelijke ordening, het behoud in situ en het principe van ‘de verstoorder betaalt’.
- Conventie van Faro 2005, waarde van cultureel erfgoed voor de samenleving, werd nog niet geratificeerd door België maar wel meegenomen in het Cultureel-erfgoeddecreet en het Onroerenderfgoeddecreet. De conventie introduceert onder andere de begrippen ‘erfgoedgemeenschappen’ en ‘recht op cultureel erfgoed’.

- **Charter van Venetië en charter van Firenze**

Het Charter van Venetië uit 1964 wordt beschouwd als een soort handvest van de monumentenzorg.

Het Charter van Firenze uit 1982 vormt een basis voor het behoud en de restauratie van historische tuinen en parken.

- **UNESCO werelderfgoed**

Het belfort van Ieper is opgenomen als deel van de 30 belforten in Vlaanderen en Wallonië die in 1999 op de lijst werden toegevoegd van UNESCO werelderfgoed.

Momenteel bereidt de Vlaamse Gemeenschap, samen met de Waalse Gemeenschap en Frankrijk, een nominatie voor, voor de erkenning van de herinneringsplaatsen van de Eerste Wereldoorlog als UNESCO werelderfgoed. Voor Vlaanderen gaat het om 18 sites in de Westhoek, waarvan er 13 in het werkingsgebied van CO₇ liggen. Na een preselectie in 2014 volgde er een uitgebreide informatiecampagne vanuit de Vlaamse Overheid, waarbij alle betrokken sectoren werden gehoord in verband met de afbakening en de mogelijke gevolgen van een erkenning. Dit leidde in juni 2015

tot de ondertekening van een convenant door diezelfde sectoren en de steden en gemeenten om de nominatie kracht bij te zetten. Voor de Zuidelijke Westhoek gaat het om de volgende sites¹⁰:

- Duitse militaire begraafplaats Langemark – Langemark-Poelkapelle
- Canadees monument ‘The Brooding Soldier’ – Langemark-Poelkapelle
- Militaire begraafplaats ‘Tyne Cot Cemetery’ – Zonnebeke
- Militaire begraafplaatsen in ‘Polygon Wood’ – Zonnebeke
- Militaire begraafplaats ‘Essex Farm Cemetery’ – Ieper
- Militaire begraafplaatsen op ‘Pilkem Ridge’ – Ieper
- Menenpoort – Ieper
- Militaire begraafplaats ‘Bedford House Cemetery’ – Ieper
- Militaire begraafplaatsen ‘Palingbeek’ – Ieper
- Militaire begraafplaatsen ‘Kemmelberg’ – Heuvelland
- Militaire begraafplaatsen ‘Spanbroekmolen’ – Heuvelland
- Ierse Vredespark – Mesen
- Militaire begraafplaats ‘Lijssenthoek Military Cemetery’ – Poperinge

---

¹⁰ <https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/nominatie-erfgoed-eerste-wereldoorlog-als-unesco-werelderfgoed/>, geraadpleegd op 10 november 2015

2.5 SWOT-analyse

2.5.1 Sterktes

- Inhoudelijke expertise
- Ervaring
- Bestaand netwerk, waaronder reeds bestaande samenwerking met Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels
- Politiek draagvlak
- Inbedding binnen projectvereniging CO₇, met ook nog een cultuurdienst en een erfgoedcel
- Bekendheid van de werking van CO₇ en Archeo₇ in de regio, maar ook daarbuiten
- Grote verscheidenheid aan onroerend erfgoed in de regio
- Onroerend Erfgoed speelt een belangrijke rol in de bloeiende toeristische sector
- Sterke regionale identiteit, mede bepaald door het erfgoed in de regio
- De aanwezigheid van het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog zorgt voor een versterking van het onroerend erfgoed in zijn geheel.

2.5.2 Zwaktes

- CO₇ opereert vanuit een tussenniveau
- Moeilijkheid van het bekomen van uniformiteit in de werking over de 7 gemeenten
- Financiële mogelijkheden zijn beperkt door de hoge personeelskosten
- Klein personeelsbestand
- Weinig professionele erfgoedactoren
- Ontbreken van voldoende expertise rond bouwkundig erfgoed in de regio

2.5.3 Kansen

- Uitbreiding van de werking met de beleidsdomeinen bouwkundig erfgoed en landschappen
- Verhoging financiële middelen kan leiden tot uitbreiding personeel en verhoging werkingsmiddelen
- Gemeenten kunnen eigen beleid opnemen door een aanvraag tot onroerenderfgoedgemeente in te dienen
- Integratie in de ruimtelijke ordening zal verbeteren door onroerend erfgoed integraal

- Integreeren van de verschillende beleidsdomeinen zorgt voor een versterking van het onroerend erfgoed in zijn geheel
- Nieuw stadsmuseum van Ieper en nieuw bezoekerscentrum van Heuvelland bieden kansen naar een verdere ontsluiting van onroerend erfgoed in de regio
- Bouw van Erfgoeddepot Potyze kan zorgen voor een goed behoud en beheer van archeologische archieven
- Toeristisch potentieel van het onroerend erfgoed, los van het erfgoed van de Eerste Wereldoorlog
- Nieuwe werking kan zorgen voor een verdere uitbreiding van het netwerk, zowel lokaal als buiten de regio
- Intensievere samenwerking met het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels zorgt voor betere expertise-uitwisseling
- Grote aanwezigheid van georganiseerde en niet-georganiseerde erfgoedliefhebbers
- Zoektocht naar alternatieven wanneer de herdenkingsperiode van de Eerste wereldoorlog is afgelopen, brengt ander onroerend erfgoed in beeld

2.5.4 Bedreigingen

- Afhankelijkheid van de financiële bijdrage van de Vlaamse Overheid
- Onzekerheden over de werking van de nieuwe regelgeving
- Scheiding immaterieel erfgoed/onroerend erfgoed bij hogere overheid
- Mogelijkheid van het afzakken of wegvallen van de investeringen in onroerend erfgoed na de herdenkingsperiode van de Eerste Wereldoorlog
- In de regio wordt onroerend erfgoed soms aanzien als een rem op verdere vooruitgang
- Verhoogde druk op onroerend erfgoed bij nieuwe ontwikkelingen, dit in combinatie met de verhoogde duurzaamheidseisen
- Vergrijzing van de erfgoedliefhebbers wordt te weinig aangevuld met jonge gezichten

3 Beleidsplan

3.1. Missie

‘Ruimte geven aan onroerend erfgoed brengt het verleden in beeld’

3.2. Visie

Als intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst streeft CO₇ naar een verankerd beheer en duurzame ontsluiting van het onroerend erfgoed in de Zuidelijke Westhoek. Daarbij wordt onroerend erfgoed integraal benaderd met het landschap als de algemene drager van alle relictten die in de streek bewaard zijn gebleven.

Voor een verankerd beheer werkt CO₇ aan de verdere opbouw van de kennis over het onroerend erfgoed. Hiervoor wordt gewerkt aan een herziening van de bestaande inventarissen. Boven- en ondergrondse sites en relictten worden daarnaast ook in hun ruimtelijke context geplaatst binnen het bestaande landschap en worden door elkaar versterkt.

Met deze kennis en de aanreiking van de nodige expertise kan op een constructieve wijze samen met de gemeenten gezocht worden naar een verdere verankering van het onroerend erfgoed in het lokale beleid. Voor deze verankering wil CO₇ de gemeenten intensief ondersteunen om het beleidsdomein onroerend erfgoed vorm te geven. CO₇ gaat via een te ontwikkelen netwerk ook een beroep doen op de inbreng van het professionele en vrijwillige erfgoedveld en de aanliggende actoren. Op deze manier kan dit beleid een breed draagvlak verdienen om het toekomstige beheer te kunnen uitvoeren.

Met de verdere ontsluiting van het onroerend erfgoed streeft CO₇ naar een gelaagd landschap dat leesbaar is voor iedereen, zowel voor het beleid, het erfgoedveld als het geïnteresseerde publiek. Deze ontsluiting zorgt ervoor dat het rijke, gemeenschappelijke verleden van de Zuidelijke Westhoek beleefd kan worden binnen de huidige samenleving en zo ook een verdere toekomst krijgt.

3.3. Strategische doelstellingen

3.3.1 SD1: CO₇ bouwt kennis op over het onroerend erfgoed in de regio en vertaalt dit in beheersvoorstellen.

Het verzamelen van kennis over het regionale onroerend erfgoed is een vereiste om een goed inzicht te krijgen in de noden om het behoud van dit erfgoed te waarborgen voor de toekomst. CO₇ wil dan ook voor alle onroerend erfgoed een actualiseringscampagne opzetten om het beleid verder vorm te geven.

Daarnaast wil de IOED CO₇ het erfgoeddepot Potyze laten erkennen als onroerenderfgoeddepot, om de vondsten en kennis uit archeologische opgravingen en ander onroerend erfgoed te inventariseren, bewaren en beheren in het kader van een verdere ontsluiting.

3.3.2 SD2: CO₇ verankert onroerend erfgoed door inhoudelijke en praktische ondersteuning

Zowel bij erfgoedbeheerders, openbare besturen als bij private bouwheren en ontwikkelaars is er nood aan extra kennis en begeleiding op het vlak van onroerend erfgoed, zowel bij planningsprocessen als concrete dossiers. Met het nieuwe Onroerenderfgoeddecreet krijgen de steden en gemeenten ook een grotere rol toebedeeld in het onroerenderfgoedbeleid en –beheer.

De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ wil aan alle betrokkenen de inhoudelijke en praktische ondersteuning verlenen om goede beslissingen te nemen in toekomstige ontwikkelingen met oog voor een duurzaam behoud van onroerend erfgoed.

3.3.3 SD3: CO₇ brengt het verleden in beeld door de verdere ontsluiting van het onroerend erfgoed, samen met verschillende partners

Onroerend erfgoed uitdragen naar het publiek, versterkt de werking rond de disciplines archeologie, bouwkundig erfgoed en landschappen. CO₇ wil vanuit de bestaande ontsluitingsexpertise op de ingeslagen weg verdergaan en zo iedereen overtuigen van de rijkdom aan en de waarde van onroerend erfgoed in de regio.

3.3.4 SD4: CO₇ bouwt aan een eigen netwerk, zowel politiek, professioneel als bij vrijwilligers

De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ heeft de ambitie om het thema onroerend erfgoed in de streek verder op de kaart te zetten in nauwe samenwerking met verschillende partners die al werken rond of betrokken zijn bij onroerend erfgoed. CO₇ wil dan ook een expertise- en consultatienetwerk uitbouwen om de werking rond onroerend erfgoed na de erkenning verder vorm te geven.

3.4. Operationele doelstellingen

3.4.1 SD1: CO₇ bouwt de kennis op over het onroerend erfgoed in de regio

- **OD1.1: Actualisering van de inventarissen**

Actiepunten:

- Nakijken van de bestaande inventarissen;
- Opleiding vrijwilligers voor de terreincontrole van geïnventariseerd erfgoed (zie OD4.2);
- Terreincontrole geïnventariseerd erfgoed;
- Onderzoek naar nieuw te inventariseren erfgoed;
- Digitaliseren van de geactualiseerde inventarisatie, aangevuld met beeldmateriaal;
- Samenwerking met het agentschap onroerend erfgoed in verband met de opmaak van archeologische zones en zones waar geen archeologie te verwachten valt;
- Samenwerking met het agentschap onroerend erfgoed in verband met de inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde;

Partners:

CO₇-gemeenten, vrijwilligers, agentschap Onroerend Erfgoed, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels

Meetbare effecten:

- Actuele digitale inventarislijsten, waarbij per jaar één gemeente wordt aangepakt
- Actuele afbeeldingen per inventarisitem
- Nieuwe archeologische zones
- Lijst van zones waar geen archeologie te verwachten valt
- Vastgestelde inventarissen houtige beplantingen met erfgoedwaarde

- **OD1.2: Opmaak van voorstellijst met te inventariseren/te beschermen relictten**

Actiepunten:

- CO₇ maakt vanuit de actualisering van de inventarissen lijsten op met nieuwe te inventariseren of te beschermen onroerend erfgoed;
- CO₇ legt deze lijsten voor aan de betrokken sectoren en gaat in overleg met hen;
- CO₇ legt te inventariseren items voor aan de lokale besturen;

- De lokale besturen dienen een voorstel voor te inventariseren onroerend erfgoed in bij het agentschap onroerend erfgoed;

Partners:

CO₇-gemeenten, betrokken gemeentelijke diensten CO₇-gemeenten, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, betrokken sectoren, erfgoedbeheerders, agentschap onroerend erfgoed

Meetbare effecten:

- Lijst met potentieel te inventariseren erfgoed
- Lijst met potentieel te beschermen erfgoed
- Verslaggeving overlegmomenten met de betrokken sectoren
- Besluiten van het College van Burgemeester en Schepenen en Gemeenteraden

- **OD1.3: CO₇ ondersteunt de verdere ontwikkeling van de ‘Streekbiografie Zuidelijke Westhoek’**

Actiepunten:

- CO₇ treedt op als beheerder van de databank ‘streekbiografie Zuidelijke Westhoek’, ontwikkeld in 2014 en 2015 in opdracht van de gebiedsgerichte werking Westhoek van de Provincie West-Vlaanderen;
- CO₇ organiseert twee maal per jaar een overleg met experts voor de actualisering van de databank. Zo wordt de databank een chronologische kapstok van de regio, waar onroerenderfgoed sites kunnen aan gelinkt worden. Hieraan worden ook de nodige afbeeldingen toegevoegd;
- CO₇ onderzoekt de mogelijkheid voor de ontwikkeling van samenwerkingsinitiatieven met hogescholen, universiteiten of private bureaus om hiaten in bepaalde thema’s in de databank op te vullen. Dit kan gaan om eindwerken van studenten, het ontwikkelen van publieksgericht beeldmateriaal voor bepaalde periodes, opdrachten aan instellingen voor inhoudelijke studie, ... ;
- CO₇ onderzoekt en stimuleert de ontwikkeling van een ontsluitingsluik van deze databank, naar analogie van de databank ‘WESTHOEKverbeeldt’ van de collega’s van Erfgoedcel CO₇;

Partners:

Streekwerking Westhoek Provincie West-Vlaanderen, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, erfgoedcel CO₇, cultuurdiensten CO₇-gemeenten, experts onroerend erfgoed, universiteiten, hogescholen, studie bureaus, ...

Meetbare effecten:

- Actuele digitale databank ‘Streekbiografie Zuidelijke Westhoek’;

- Publieksvriendelijke digitale ontsluiting van de databank met publieksgericht beeldmateriaal
- **OD1.4: CO₇ participeert in het erfgoeddepot Potyze en streeft naar de erkenning tot onroerenderfgoeddepot**

Actiepunten:

- CO₇ neemt deel aan het overleg voor de voorbereiding van de uitbating van het erfgoeddepot Potyze en haar regionale invulling;
- CO₇ bereidt een aanvraag voor om het erfgoeddepot Potyze te laten erkennen als onroerenderfgoeddepot en vraagt gelijktijdig ook de nodige subsidies aan;
- CO₇ werkt aan de inventarisatie van het archeologisch archief;
- CO₇ werkt mee aan de inventarisatie en verpakking van archeologische collecties in de regio en stelt als doel deze collecties op te nemen in het Regionaal Erfgoeddepot Potyze. Dit gaat bijvoorbeeld over de archeologische collectie van de Kemmelberg, archeologische collectie in het dorp Haringe, ... ;
- CO₇ onderzoekt de noden naar depotopslag van 'bouwkundig erfgoed'. Dit kan bijvoorbeeld gaan om het opslaan van een hoeveelheid ijzerzandsteen, voor toekomstige restauraties aan gebouwen waar deze regionale steen werd gebruikt maar nu nog moeilijk te vinden is;

Partners:

Erfgoedcel CO₇, Stad Ieper, CO₇-gemeenten, eigenaars archeologische collecties, Provincie West-Vlaanderen, Vlaamse Overheid

Meetbare effecten:

- Het archeologisch archief is volledig geïnventariseerd in de databank Adlib;
- Erkenning erfgoeddepot Potyze als onroerenderfgoeddepot;
- Regionale archeologische collecties worden bewaard in erfgoeddepot Potyze

3.4.2 SD2: CO₇ verankert onroerend erfgoed via inhoudelijke en praktische ondersteuning

- **OD2.1: Nastreven van de integratie van onroerend erfgoed in de ruimtelijke planning en Beleids- en beheerscyclus van de gemeenten**

Actiepunten:

- Overleg met de diensten Ruimtelijke Ordening;

- Aanleveren van de expertise om onroerend erfgoed in de ruimtelijke planning in te brengen, ondermeer waar aangeduide ankerplaatsen bij de opmaak van een RUP worden omgezet in een erfgoedlandschap;
- Overleg met de gemeentelijke diensten en besturen om onroerend erfgoed in te schrijven in de lokale beleids- en beheerscyclus van de gemeenten. Dit kan resulteren in het opnemen van extra taken rond onroerend erfgoed en de aanvraag voor een erkenning als onroerenderfgoedgemeente (zie OD2.2);

Partners:

CO₇-gemeenten, diensten Ruimtelijke Ordening, CO₇-gemeenten

Meetbare effecten:

- Aanwezigheid van onroerend erfgoed in de ruimtelijke plannen;
- Verslaggeving overlegmomenten met de gemeentelijke diensten en besturen;
- Onroerend erfgoed staat in de beleids- en beheerscyclus van de CO₇-gemeenten

- **OD2.2: CO₇ stimuleert gemeenten om een erkenning tot onroerenderfgoedgemeente aan te vragen**

Actiepunten:

Het Onroerenderfgoeddecreet geeft gemeenten de kans om zelf taken in handen te nemen voor het beleidsdomein onroerend erfgoed en voorziet hiervoor in de erkenning van onroerenderfgoedgemeenten. De Vlaamse overheid biedt zelfs een uitbreiding in het vooruitzicht, wanneer het decreet zou herzien worden in de komende jaren. De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ wil de gemeenten begeleiden met toekomstige erkenningsaanvragen, door het aanleveren van de nodige informatie over de bestaande regelgeving en de aanlevering van de inhoud voor de opmaak van deze aanvragen;

Partners:

CO₇-gemeenten, betrokken gemeentelijke diensten, Vlaamse Overheid

Meetbare effecten:

- informatiemomenten gemeentebesturen en administratie;
- erkenningsaanvragen 2017 en/of 2020

- **OD2.3: Stimuleren van het beheer en het behoud van onroerend erfgoed**

Actiepunten:

- CO₇ stimuleert de opmaak van beheersplannen in de regio. Naast het verstrekken van de nodige informatie, gaat de dienst ook in overleg met de erfgoedbeheerders om de voordelen van deze beheersplannen te duiden;
- CO₇ ondersteunt erfgoedbeheerders bij het opmaken van beheersplannen, zowel inhoudelijk als praktisch;
- Opvolgen en ondersteunen van de herbestemming van kerkelijk erfgoed, in samenwerking met de West-Vlaamse Intercommunale(WVI) en andere betrokken partners die reeds met dit thema in de regio actief zijn. Ondermeer wordt voorzien in de ondersteuning van de mogelijke herbestemming van de Onze-Lieve-Vrouwekerk in Poperinge. Ook voor andere kerken in de regio wordt dezelfde ondersteuning voorzien;
- CO₇ ondersteunt het onderzoek naar het duurzame beheer en behoud van de wederopbouwarchitectuur;
- CO₇ ondersteunt en stimuleert de initiatieven voor het verdere beheer en behoud van het landschap van de Eerste Wereldoorlog, zowel ondergronds (archeologie) als bovengronds (landschappen en bouwkundig erfgoed);

Partners:

CO₇-gemeenten, diensten ruimtelijke ordening, WVI, openbare erfgoedbeheerders, particuliere erfgoedbeheerders, kerkfabrieken, archieven, studie bureau's, Vlaams Architectuurinstituut(VAI), agentschap onroerend erfgoed, ...

Meetbare effecten:

- Lijst van beheersplannen;
- Fiche per parochiekerk;
- Beheersvoorstellen voor wederopbouwarchitectuur in het kader van duurzaam wonen

- **OD2.4: CO₇ zorgt voor de advisering naar gemeenten, bouwheren, ontwikkelaars, ...**

Actiepunten:

- Dienstverlening aan erfgoedbeheerders (openbaar en privaat) in verband met hun onroerenderfgoed dossier;
- CO₇ zorgt voor de inbreng van de nodige expertise bij de ruimtelijke planningsprocessen in de regio;
- CO₇ geeft pre-advies voor toekomstige ontwikkelingen, zowel aan bouwheren als aan gemeentelijke diensten. De dienst geeft hierbij ook voldoende inhoudelijke ondersteuning aan de gemeentelijke diensten;
- CO₇ voorziet in de adviesverlening naar de gemeenten in het kader van vergunningsaanvragen;

- CO₇ ondersteunt de diensten ruimtelijke ordeningen van de CO₇-gemeenten, zoals bijvoorbeeld de ondersteuning van de stad Ieper in het kader van de gemeentelijke stedenbouwkundige verordening ter vrijwaring van het woonklimaat en het waardevol bouwkundig erfgoed;
- CO₇ verleent inhoudelijke ondersteuning bij projecten en dossiers binnen de gemeenten aangaande onroerend erfgoed of met raakvlakken met onroerend erfgoed;

Partners:

CO₇-gemeenten, diensten Ruimtelijke Ordening, bouwheren, ontwikkelaars, studie bureaus, particuliere erfgoedbeheerders

Meetbare effecten:

- Register van adviezen in verband met ruimtelijke planning;
- Register van pre-adviezen;
- Register van adviezen

- **OD2.5: CO₇ vervult een loketfunctie**

Actiepunten:

- CO₇ heeft vaste openingsuren op de hoofdzetel in Poperinge. Daarnaast kan op afspraak ook in andere gemeenten van het werkingsgebied een loket voorzien worden;
- Binnen de vernieuwde website van CO₇ wordt een luik ontwikkeld over onroerend erfgoed, waar actuele informatie over het beleidsdomein voor de 'klant' te vinden is;
- CO₇ voorziet praktische en inhoudelijke ondersteuning aan gemeenten, particuliere bouwheren, ontwikkelaars, studie bureaus, ... voor een vlotte behandeling van concrete dossiers;
- CO₇ verstrekt desgewenst alle nodige informatie aan erfgoedbeheerders en erfgoedliefhebbers;

Partners:

CO₇-gemeenten

Meetbare effecten:

- Klantgerichte informatie over onroerend erfgoed op de website van CO₇
- CO₇ wordt aanzien als hét aanspreekpunt voor onroerend erfgoed in de regio

- **OD2.6: CO₇ volgt werken aan onroerend erfgoed op die uitgevoerd worden door derden**

Actiepunten:

- CO₇ zorgt voor een begeleiding van het volledige archeologische traject. Hierbij staat een vlotte doorloop door alle procedures centraal in de dienstverlening naar derden toe;
- CO₇ begeleidt de werken in het kader van geïnventariseerd of beschermd bouwkundig erfgoed, in nauw overleg met alle betrokken actoren;
- CO₇ staat samen met het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels in voor de begeleiding van inrichtingswerken in landschappen met erfgoedwaarde;

Partners:

- Agentschap onroerend erfgoed, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, CO₇-gemeenten, erfgoedbeheerders, bouwheren, ontwikkelaars, architecten

Meetbare effecten:

- Lijst van uitgevoerde projecten

3.4.3 SD3: CO₇ brengt het verleden in beeld door de verdere ontsluiting van het onroerend erfgoed, samen met verschillende partners

- **OD3.1: CO₇ communiceert over onroerend erfgoed op verschillende digitale media**

Actiepunten:

- De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst beschikt over een website waar alle informatie over onroerend erfgoed in de regio kan worden teruggevonden. Het gaat om zowel publieksgerichte als klantgerichte informatie;
- De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ maakt en onderhoudt een facebookpagina, samen met de andere diensten van CO₇;
- CO₇ speelt in op vernieuwende digitale communicatiemogelijkheden als die zich voordoen;
- De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst brengt een digitale nieuwsbrief uit waar de werking naar een breed publiek wordt gebracht;

Partners:

Erfgoedcel CO₇, Cultuurdienst CO₇

Meetbare effecten:

- Website CO₇;
- facebookpagina CO₇;
- Nieuwsbrieven CO₇

- **OD3.2: CO₇ communiceert in samenwerking met verschillende partners over de kennis van onroerend erfgoed**

Actiepunten:

- Voortzetten van de samenwerking met het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels voor het uitbrengen van de Landschapskrant. Samen met de andere diensten van CO₇ wordt gecommuniceerd over de werking en de projecten van de vereniging;
- In het voorjaar 2017 wordt een tentoonstelling georganiseerd over 'archeologie van de Eerste Wereldoorlog'. Deze tentoonstelling vindt plaats in het In Flanders Fields Museum. CO₇ zit in de wetenschappelijke werkgroep ter voorbereiding van de tentoonstelling. Daarnaast wordt op hetzelfde ogenblik ook een tentoonstelling georganiseerd in Heuvelland over de Mijnslag van 1917, waarbij ook archeologie een belangrijk deel inneemt. CO₇ is ook betrokken bij de voorbereiding van deze tentoonstelling;
- De erfgoedcel van CO₇ beschikt over een fysieke Erfgoedhalte die tijdelijk wordt geplaatst in een dorp of gemeente om het erfgoed van een specifieke plaats in beeld te brengen. Dankzij een goede samenwerking tussen de diensten kan ook het onroerend erfgoed op deze plaatsen in de erfgoedhalte worden meegenomen. CO₇ werkt op deze ingeslagen weg verder;
- CO₇ speelt in op acties van andere actoren, waar nood is aan een insteek rond onroerend erfgoed, zoals de inhoudelijke ondersteuning naar de historische werkgroep binnen de cultuurraad van Ieper die een nieuwe stadswandeling ontwikkelt waarbij de loop van de Ieperlee centraal staat;
- De stad Ieper werkt aan de ontwikkeling van een nieuw stadsmuseum in de lakenhalle van de stad. CO₇ is momenteel al betrokken bij de voorbereiding van dit museum. De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ wil verder instaan voor inhoudelijke ondersteuning bij de ontwikkeling van het nieuwe museum;
- CO₇ werkt aan een oplistings van de bestaande educatieve pakketten over onroerend erfgoed in de regio en communiceert over deze pakketten op de website van CO₇;
- CO₇ stimuleert de ontwikkeling van educatieve pakketten rond thema's die in de bestaande pakketten nog niet aan bod komen;
- CO₇ organiseert of geeft lezingen bij verenigingen over onroerenderfgoedthema's;
- CO₇ gebruikt de databank 'streekbiografie Zuidelijke Westhoek'(OD1.3) om gidsen in de regio te informeren over actuele informatie in verband met onroerenderfgoed sites;

Partners:

Erfgoedcel CO₇, Musea CO₇-regio, CO₇-gemeenten, diensten cultuur, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, hogescholen, erfgoedverenigingen, VZW Natuurpunt, ...

Meetbare effecten:

- Tentoonstelling 'Archeologie van de Eerste Wereldoorlog 2017' (IFFM) en 'Archeologie van de Mijnslag' (Bezoekerscentrum Heuvelland);

- Inhoudelijke aanwezigheid van onroerend erfgoed in de erfgoedhaltes van CO₇;
- Aandacht voor onroerend erfgoed in het nieuwe stadsmuseum van Ieper;
- Lijst van educatieve pakketten rond onroerend erfgoed op de website van CO₇;
- Nieuwe educatieve pakketten;
- Lijst van lezingen;
- Opleiding 'onroerend erfgoed' voor gidsen;

- **OD3.3: CO₇ stimuleert ontsluiting van onroerend erfgoed op het terrein**

Actiepunten:

- CO₇ organiseert publieksmomenten op archeologische opgravingen;
- Overleg met de lokale organisatoren van Openmonumentendag;
- Voorstel tot regionale organisatie Openmonumentendag, met een bijgaande regionale informatiebrochure
- Stimuleren van bebording bij en over onroerend erfgoed in de regio
- CO₇ onderzoekt de participatie aan de 'Dag van de Natuur', waarbij het landschappelijk erfgoed in de verf wordt gezet. De dienst gaat hiervoor in overleg met het Regionaal Landschap en de regionale natuurverenigingen.

Partners:

Agentschap Onroerend Erfgoed, CO₇-gemeenten, Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, openbare en particuliere erfgoedbeheerders, uitvoerders archeologisch onderzoek, vrijwilligers, erfgoedliefhebbers, natuurverenigingen, ...

Meetbare effecten:

- Lijst van publieksmomenten op archeologische opgravingen;
- Verslaggeving overlegmomenten Openmonumentendag;
- Deelname aan Openmonumentendag;
- Regionale organisatie Openmonumentendag;
- Regionale brochure Openmonumentendag;
- Participatie aan 'Dag van de Natuur' (vanaf 2019)

3.4.4 SD4: CO₇ bouwt aan een eigen netwerk, zowel politiek, professioneel als bij vrijwilligers

- **OD4.1: CO₇ communiceert over het nieuw decreet en het financieel instrumentarium**

Actiepunten:

De nieuwe regelgeving uit 2013 wordt in twee tijden van kracht. Het eerste grote deel trad in werking vanaf 1 januari 2015 en vanaf 1 januari 2016 zou ook het vijfde hoofdstuk over archeologie van start gaan. Dat de nieuwe regelgeving voor enkele wijzigingen in de procedures zorgt, is vanzelfsprekend. Op het vlak van archeologie gaat het zelfs om een volledig nieuw traject dat vóór de stedenbouwkundige vergunning wordt ingepland. Daarnaast is ook de financiering voor het beheer van onroerend erfgoed gewijzigd, waarbij de overheid sterk inzet op de opmaak van beheersplannen.

Om deze wijzigingen kenbaar te maken, voorziet CO₇ een communicatietraject vanaf 2016, dat wordt verdergezet in 2017. Naast de gemeenten en hun verschillende betrokken diensten, moeten ook de bouwheren (particulieren en ontwikkelaars), de architecten, studiebureaus, ... op de hoogte gebracht worden van de wijzigingen en mogelijkheden in het nieuwe decreet.

Vaak zien we nog dat onroerend erfgoed bij een bepaald dossier pas laat in het traject wordt meegenomen, wat dan vaak tot frustraties leidt als er aanpassingen nodig zijn. We willen via een constructieve communicatie deze problemen wegwerken en onroerend erfgoed op een positievere manier laten opnemen in een dossier.

Partners:

CO₇-gemeenten, betrokken gemeentelijke diensten, regionale ontwikkelaars, regionale architectenkoepel, Agentschap onroerend erfgoed, ...

Meetbare effecten:

- Informatiemoment voor de betrokken besturen en gemeentelijke diensten;
- Informatiemomenten voor de betrokken sectoren;
- Folder in verband met de regelgeving en de financieringsmogelijkheden;
- Website met de nodige informatie over het decreet en de financieringsmogelijkheden

- **OD4.2: Verder uitbouwen van een vrijwilligerswerking rond onroerend erfgoed**

Actiepunten:

- CO₇ wil zoveel mogelijk mensen betrekken bij de werking van de dienst. Het kan hier gaan om ondersteuning bij het inventariseren van onroerend erfgoed of het helpen bij ontsluitingsinitiatieven die worden opgezet. De IOED CO₇ kan verder werken op de bestaande expertise en vrijwilligerswerking van CO₇ en wil op een intense manier samenwerken met erfgoed- en natuurverenigingen in de regio, die in vele gevallen zelf al bezig zijn met het thema onroerend erfgoed;

- CO₇ organiseert opleidingen voor vrijwilligers rond onroerend erfgoed;
- CO₇ organiseert een bedankingsmoment voor alle vrijwilligers die de werking van de verschillende diensten ondersteunen. Dit bedankingsmoment dient tevens als een netwerkmoment en een kans om nieuwe ideeën en plannen voor te leggen aan één van de prioritaire partners in de uitbouw van de onroerenderfgoedwerking;

Partners:

CO₇-gemeenten, Erfgoedcel CO₇, Regionaal landschap West-Vlaamse Heuvels, erfgoedverenigingen, vzw Natuurpunt, particuliere erfgoedliefhebber, ...

Meetbare effecten:

- Oproep naar vrijwilligers;
- Opleidingen voor vrijwilligers;
- Lijst van vrijwilligers;
- Lijst van uitgevoerde taken van vrijwilligers;
- Bedankingsmoment vrijwilligers

- **OD4.3: Uitbouw van een consultatienetwerk voor onroerend erfgoed**

Actiepunten

- CO₇ organiseert een overleg met de prioritaire partners via een **stuurgroep onroerend erfgoed** voor de aansturing van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst. De samenstelling van de stuurgroep zal in 2016 worden vastgelegd, maar zal bestaan uit:
  - afvaardiging diensten Ruimtelijke ordening CO₇-gemeenten
  - afvaardiging cultuurdiensten CO₇-gemeenten
  - afvaardiging milieudiensten CO₇-gemeenten
  - afvaardiging Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels
  - afvaardiging professionele erfgoedactoren in de regio
  - afvaardiging vrijwillige erfgoedactoren in de regio
- Wanneer dit nodig is kunnen thematische werkgroepen worden opgericht. Zo bestaat reeds de bestaande werkgroep regionale depotwerking sinds 2012, die wordt voortgezet in de komende jaren;
- In voorbereiding tot de erkenningsaanvraag voor een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst, werd er op uitnodiging van de West-Vlaamse Intercommunale(WVI)

herhaaldelijk overleg gepleegd met de andere regionale erfgoeddiensten en regionale landschappen die werkzaam zijn in het werkingsgebied van de WVI. Hierbij werd afgesproken om ook in de toekomst, wanneer de erkende intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten van start gaan met hun werking, dit overlegmoment aan te houden en uit te breiden met iedereen die een raakvlak heeft met landschappelijk erfgoed. De voorlopige werktitel hiervoor is het **'Forum Landschappen'**. Bedoeling is om twee keer per jaar expertise uit te wisselen tussen de verschillende diensten. CO₇ helpt dit forum mee oprichten en stelt voor om dit uit te breiden naar de volledige provincie West-Vlaanderen, waardoor ook de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst Leiedal kan aansluiten;

- Samen met de andere diensten van CO₇ organiseert de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇ een jaarlijks **erfgoedcafé**. Dit initiatief werd voor het eerst ingericht vanuit de erfgoedcel CO₇ en werd in 2014 verdergezet. Ook in de volgende jaren wordt dit initiatief, waar beleidsmakers, professionele en vrijwillige actoren elkaar kunnen ontmoeten, verdergezet;
- CO₇ neemt deel aan de Vlaamse overlegmomenten tussen de intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten en de overlegmomenten die worden georganiseerd door het agentschap onroerend erfgoed;
- CO₇ volgt de recente ontwikkelingen op in het beleidsdomein via de aanwezigheid op studiedagen, bijhouden van recente literatuur, ... ;

Partners:

CO₇-gemeenten, Erfgoedcel CO₇, Cultuurdienst CO₇, musea in de CO₇-regio, WVI, Leiedal, Raakvlak, BIE, GINTER, Regionaal Landschap Houtland, Regionaal landschap West-Vlaamse Heuvels, Regionaal Landschap IJzer en Polder, ANB, VLM, VMM, Boerenbond, Agentschap onroerend erfgoed, Monumentenwacht, gebiedswerkingen Provincie West-Vlaanderen, intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten in Vlaanderen, ...

Meetbare effecten:

- Oprichting 'stuurgroep onroerend erfgoed';
- Verslaggeving stuurgroep;
- Oprichting 'Forum Landschappen';
- Verslaggeving Forum;
- Eén erfgoedcafé per jaar;
- Verslaggeving overleg intergemeentelijke onroerenderfgoeddiensten;

4. Zakelijk beheer

4.1. Inhoudelijke aansturing, opvolging en evaluatie van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst

De raad van bestuur van CO₇ neemt de beslissingen met betrekking tot de uitvoering van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst. Dit orgaan staat in voor de inhoudelijke en financiële opvolging. De leden van de raad van bestuur worden benoemd door de deelnemende gemeenten:

- per gemeente één schepen als stemgerechtigd lid;
- per gemeente één gemeenteraadslid uit de oppositie met raadgevende stem.

De raad van bestuur kiest uit zijn stemgerechtigde leden een voorzitter voor de duur van twee jaar en vergadert gemiddeld tien keer per jaar. De vergaderingen zijn niet openbaar. De notulen en de bijbehorende documenten liggen wel ter inzage van de gemeenteraadsleden op het secretariaat van alle aangesloten gemeenten. De raad van bestuur legt de jaarrekeningen, samen met het activiteitenverslag en het verslag van de accountant, jaarlijks voor aan de gemeenteraden.

De raad van bestuur laat zich adviseren door verschillende stuurgroepen. De uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst en de werking van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst worden aangestuurd en opgevolgd door de stuurgroep onroerend erfgoed (zie OD4.3), samengesteld uit vertegenwoordigers van actoren betrokken bij de werking van de onroerendergoeddienst.

Ter ondersteuning van de werking van de projectvereniging kunnen thematische en/of projectgebonden werkgroepen worden opgericht, zoals de bestaande werkgroep regionale depotwerking.

Het dagelijks bestuur bestaat uit de zetelende, de voorgaande en de eerstvolgende voorzitter van de raad van bestuur. Het overleg met het dagelijks bestuur wordt bijgewoond door de coördinator van CO₇, de vertegenwoordiger van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst, de vertegenwoordiger van Erfgoedcel CO₇ en wordt eventueel aangevuld met andere stemgerechtigde leden van de raad van bestuur en technische adviseurs. Het dagelijks bestuur behandelt de zaken die behoren tot de dagelijkse werking van de projectvereniging en de zaken die haar toevertrouwd worden door de raad van bestuur, zoals de uitvoering van acties opgenomen in het actieplan van het lopende jaar, de voorbereiding van het overleg van de raad van bestuur, personeelsaanvragen voor verlof, vorming en bijzondere prestaties. Het dagelijks bestuur komt gemiddeld tien keer per jaar samen.

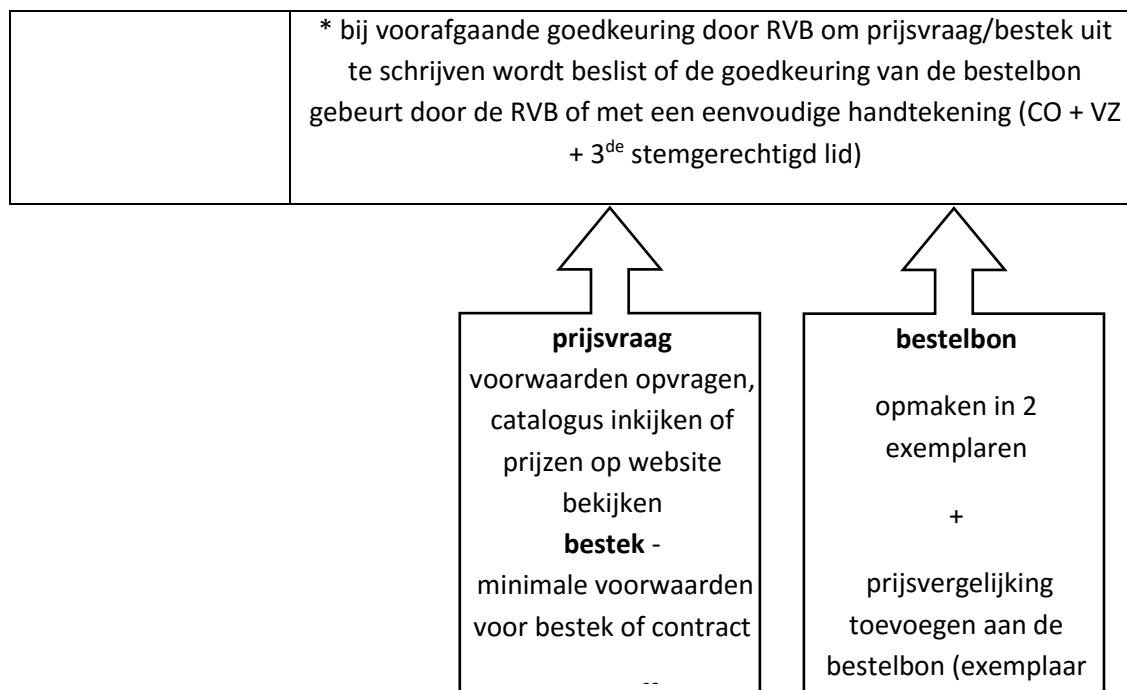
Controlemechanismen

De intergemeentelijke onroerendergoeddienst, de coördinator van CO₇ en de raad van bestuur zorgen voor een efficiënte budgetopvolging. Per kwartaal maakt de coördinator een financieel overzicht op. Het financieel overzicht wordt teruggekoppeld met de raad

van bestuur, samen met het aankoopdagboek (overzicht inkomende facturen), het financieel dagboek (overzicht bankrekeningen) en een overzicht van de analytische en algemene rekeningen.

Bij acties met een financiële implicatie is er functiescheiding voorzien tussen de voorstelling van de bestelling, de goedkeuring en de plaatsing. Ook de betaling van de bestelling wordt door een ander personeelslid uitgevoerd dan diegene die de bestelling plaatst. Bestellingen en het toewijzen van opdrachten gebeuren volgens een vaste procedure conform de wet op de overheidsopdrachten (prijsvraag/bestek, gunningsverslag, toewijzing, bestelbon ...). Er zijn voorbeelddocumenten beschikbaar. De gevolgde procedure hangt af van de grootte van het bedrag. Voor bankverrichtingen volstaat de handtekening van de coördinator van CO₇.

Verrichtingen tot € 10.000			
inclusief btw			
	Goedkeuring vooraf	Prijsvraag/ bestek	Goedkeuring bestelbon
Verrichtingen voorzien in goedgekeurd actieplan en begroting			
Minder dan €500			
€ 500 - € 2.499		prijsvraag	CO (=coördinator)
€ 2500 - € 4.999		prijsvraag	CO + VZ
€ 5000 - € 10.000	RVB	bestek	CO + VZ + 3 ^{de} (RVB)*
Verrichtingen NIET voorzien in goedgekeurd actieplan en begroting			
Minder dan €500	Coördinator		
€ 500 - € 2.499	DB	prijsvraag	CO + VZ
€ 2500 - € 4.999	RVB	prijsvraag	CO + VZ + 3 ^{de} (RVB)*
€ 5000 - € 10.000	RVB	bestek	CO + VZ + 3 ^{de} (RVB)*
Verrichtingen waar samenwerkingsovereenkomsten voor CO₇ aan verbonden zijn			
Minder dan €500			CO + VZ + RVB
€ 500 - € 2.499		prijsvraag	CO + VZ + RVB
€ 2.500 - € 4.999		prijsvraag	CO + VZ + RVB
€ 5.000 - € 10.000	RVB	bestek	CO + VZ + RVB

4.2 CO₇: Cultuurdienst CO₇, Erfgoedcel CO₇ en IOED CO₇

Vermits de projectvereniging nog subsidies in het kader van andere regelgevingen ontvangt, zijn er binnen CO₇ **drie diensten** actief: Cultuurdienst CO₇, Erfgoedcel CO₇ en de IOED CO₇. IOED CO₇ vervangt de bestaande IAD Archeo₇ binnen de projectvereniging. Er wordt een **aparte begroting en afrekening** opgemaakt per dienst. In de begroting worden per project **analytische rekeningen** toegekend. Bij gezamenlijke projecten, zoals de uitbouw van een regionale depotwerking, wordt er bij de start van het project binnen de werking van de betrokken diensten een verdeelsleutel afgesproken in functie van de resultaten van het project.

De coördinator van CO₇ staat in voor de boekhouding. Jaarlijks wordt de jaarrekening gecontroleerd door een **accountant** die niet betrokken is bij de dagelijkse werking.

4.3 Organisatie

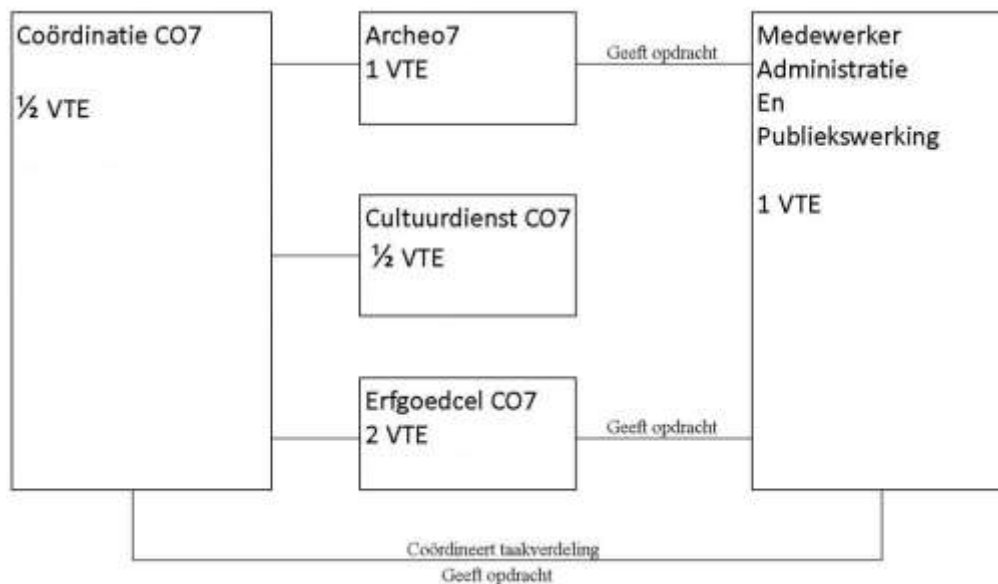
De intergemeentelijke archeologische dienst heeft de voorbije 10 jaar zijn plaats verworven in het erfgoedveld in de regio. Hierbij werd duidelijk dat de noden ruimer waren dan enkel rond het beleidsdomein archeologie. Is het domein landschap nog goed uitgebouwd bij het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, dan is dit niet het geval voor het bouwkundig erfgoed in de regio, waar de bestaande kennis versnipperd is over de verschillende gemeenten of regionale diensten. Hierdoor ontstaat de nood aan de uitbouw van een intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst CO₇, waar de drie domeinen integraal worden behandeld, in nauw samenwerking met het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels.¹¹

¹¹ In het kader van deze samenwerking wordt een intentieverklaring opgemaakt tussen het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels en CO₇ voor de ondersteuning van de erkenningsaanvraag van CO₇ tot intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst.

4.3.1 Inbedding van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst binnen CO₇

De intergemeentelijke onroerendergoeddienst zal ingebed worden binnen de projectvereniging, ter vervanging van Archeo₇. Dit zal ook zo worden opgenomen in het personeelsorganogram. Binnen CO₇ zijn er drie diensten die nauw samenwerken. De dagelijkse leiding van de projectvereniging is in handen van een algemene coördinator.

Het organogram van de projectvereniging zal in 2016 geactualiseerd worden nadat de projectvereniging de erkenning tot intergemeentelijke onroerendergoeddienst heeft verkregen. De coördinatie van CO₇ en van de Cultuurdienst CO₇ zal ingeschaald worden op A-niveau. Op die manier heeft elke dienst een coördinator op A-niveau.

Naar aanleiding van de erkenning zal er een nieuwe aanwerving gebeuren voor een erfgoedconsulent bouwkundig erfgoed voor de intergemeentelijke onroerendergoeddienst. Deze nieuwe medewerker wordt aangeworven in de loop van 2016, zodat bij de start van de nieuwe dienst op 1 januari 2017 voldoende expertise aanwezig is om de intergemeentelijke onroerendergoeddienst vorm te geven.

4.3.2 Opvolging en evaluatie van de werking van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst

Het personeel van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst legt verantwoording af aan de raad van bestuur van CO₇ en rapporteert aan het dagelijks bestuur. De coördinator onroerend erfgoed is verantwoordelijk – in nauw overleg met de coördinator van CO₇ en na advies van de stuurgroep onroerend erfgoed – voor het financieel beleid van de intergemeentelijke onroerendergoeddienst en voor de voorbereidingen van de vergaderingen van het **dagelijks bestuur** en de **raad van bestuur** inzake de werking van de dienst. De intergemeentelijke

onroerenderfgoeddienst zorgt voor de voorbereiding en de uitvoering van het onroerenderfgoedbeleid zoals dat door de raad van bestuur van CO₇ beslist wordt.

Het personeel van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst overlegt wekelijks met de **coördinator van CO₇, de cultuurdienst CO₇** en de **erfgoedcel CO₇** zodat de afstemming tussen het intergemeentelijke cultuurbeleid, het intergemeentelijke cultureel-erfgoedbeleid en intergemeentelijke onroerenderfgoedbeleid van CO₇ gegarandeerd is. De overkoepelende rol van de coördinator van CO₇ wordt ook waargemaakt door haar opname in de stuurgroep onroerend erfgoed en door regelmatig overleg met en via het dagelijks bestuur van CO₇ waarin zowel de coördinator van CO₇ als de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst vertegenwoordigd zijn.

De intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst wordt in haar visievorming en beleidsvoorbereiding en -evaluatie inhoudelijk bijgestaan door de **stuurgroep onroerend erfgoed**. De stuurgroep vergadert gemiddeld vier keer per jaar. Zij leggen de band tussen het beleid en de erfgoedactoren in de regio en zorgen voor een kruisbestuiving tussen de verschillende erfgoedsectoren. Op die manier maakt de stuurgroep een geïntegreerde en integrale werking mogelijk. Naar aanleiding van de erkenning zal de bestaande stuurgroep archeologie vervangen worden door de stuurgroep onroerend erfgoed.

4.3.3 Personeelsbeleid

In functie van de uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst tussen het agentschap onroerend erfgoed en de projectvereniging CO₇ stelt CO₇ het nodige personeel tewerk. Sinds 1 juli 2009 zijn alle personeelsleden van het intergemeentelijke samenwerkingsverband in dienst van de **Stad Poperinge** die ze volgens een **protocolovereenkomst**, afgesloten tussen de Stad Poperinge en de projectvereniging CO₇, ter beschikking stelt van de projectvereniging. De projectvereniging vergoedt de loonkost aan Poperinge. De Stad Poperinge rekent voor de personeelsadministratiekosten die verbonden zijn aan deze protocolovereenkomst geen kosten aan de projectvereniging CO₇ aan.

De projectvereniging volgt ook het statuut van het personeel van de Stad Poperinge, zodat de **loonvoorwaarden** van de CO₇-werknemers dezelfde zijn als die voor het personeel van de Stad Poperinge (inclusief de extralegale voorwaarden: maaltijdcheques, vergoeding woon-werkverkeer, hospitalisatieverzekering (alleen voor contracten met een duurtijd vanaf 1 jaar)). Ook voor de **aanwerving** van personeel wordt de procedure gevolgd van de Stad Poperinge. De personeelsdienst van de Stad Poperinge neemt de taak op zich om deze procedure uit te voeren voor de projectvereniging CO₇. Het college van burgemeester en schepenen van de Stad Poperinge beslist over de aanwerving op advies van de raad van bestuur van CO₇.

Alle medewerkers hebben een functiebeschrijving waarin het competentieprofiel is opgenomen. Begin 2014 werd voor het personeel een **functioneringscyclus** vastgelegd in afstemming met de functioneringscyclus van de Stad Poperinge. Er wordt een planningsgesprek gevoerd en vervolgens een planningsdocument opgemaakt. Tijdens het functioneringsgesprek wordt de opvolging van de doelstellingen, zowel resultaatgerichte als ontwikkelingsgerichte, besproken. Tot slot volgt het evaluatiegesprek. Zowel van het functioneringsgesprek als van het evaluatiegesprek wordt een verslag opgemaakt. Het personeel volgt op regelmatige basis opleiding. Het bestuur van de projectvereniging CO₇ keurt de vorming van de personeelsleden goed. Hierover wordt aan de personeelsdienst gerapporteerd via het elektronische tijdsregistratiesysteem.

De vaste **ploeg medewerkers** van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst zal bestaan uit: een algemeen coördinator (Rosita Boussemaere – 1/10 VTE), een erfgoedconsulent archeologie (Jan Decorte - 1 VTE), een erfgoedconsulent bouwkundig erfgoed (1 VTE - aanwervingsprocedure start na

verkrijgen erkenning ten laatste op 30 april 2016)) en een medewerker administratie en publiekswerking (Justien Degry – 1/10 VTE). In de dagelijkse praktijk blijkt dat dit een minimale bezetting is. Naar aanleiding van specifieke projecten kan CO₇ tijdelijk projectmedewerkers in dienst nemen. In 2016 is er één projectmedewerker, namelijk de deskundige regionale depotwerking (8/15 VTE Erfgoedcel CO₇ – 4/15 VTE Archeo₇). Afhankelijk van de rol van de Provincie West-Vlaanderen in het kader van de depotwerking bij de interne staatshervorming en de eventuele overname van de provinciale rol door de Vlaamse Overheid kan er een continuïteit zijn in het personeelsbeleid in het kader van de regionale depotwerking. Indien er geen externe middelen gegenereerd worden in 2017 (en 2018), wordt een nieuwe depotmedewerker aangeworven nadat een erkenning wordt verkregen als onroerenderfgoeddepot. In tussentijd wordt de regionale depotwerking deels verdergezet door de erfgoedconsulenten onroerend erfgoed, in samenwerking met Erfgoedcel CO₇.

Om de nodige expertise in zake onroerend erfgoed over de drie beleidsdomeinen te verzekeren, wordt in 2016 een samenwerkingsovereenkomst afgesloten met het Regionaal Landschap West-Vlaamse Heuvels, om de expertiseverlening op het vlak van het beleidsdomein landschappen naar de toekomst toe vast te leggen.

In afwachting van de start van de intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst en de start van de nieuwe medewerker bouwkundig erfgoed op 1 januari 2017, voorziet CO₇ voor 2016 in een nauwe samenwerking met de diensten ruimtelijke ordening van de gemeenten, waar er zich verspreid expertise bevindt over bouwkundig erfgoed.

Cultuurdienst CO₇, en Archeo₇ zijn momenteel **gehuisvest** in Poperinge (hoofdzetel), Erfgoedcel CO₇ in Ieper. Om de samenhang van de werking en de communicatie tussen de personeelsleden te bevorderen is het van belang dat het personeel van CO₇ gehuisvest is op één toegankelijke en herkenbare plaats. In het voorjaar van 2016 zullen alle personeelsleden gehuisvest worden in het vroegere postgebouw van Poperinge, een annex van het stadhuis op de Grote Markt.

4.4 Meerjarenbegroting IOED CO₇

IOED CO ₇	2016	2017	2018	2019	2020
INKOMSTEN					
Gemeentelijke bijdragen IOED CO ₇	€ 43.500,00	€ 43.500,00	€ 43.500,00	€ 43.500,00	€ 43.500,00
Subsidies IAD/IOED Vlaamse Gemeenschap	€ 45.000,00	€ 95.000,00	€ 95.000,00	€ 95.000,00	€ 95.000,00
Subsidies onroerendergoeddepot Vlaamse Gemeenschap				€ 85.000,00	€ 85.000,00
subsidies regionaal depot Provincie West-Vlaanderen	€ 10.000,00				
Intresten	€ 165,00	€ 165,00	€ 165,00	€ 165,00	€ 165,00
Overdracht	€ 42.480,00	€ 32.070,00	€ 17.235,00	€ 0,00	€ 2.050,00
TOTAAL IOED CO₇	€ 141.145,00	€ 170.735,00	€ 155.900,00	€ 223.665,00	€ 225.715,00

UITGAVEN					
Personeelskosten	€ 92.325,00	€ 123.000,00	€ 125.400,00	€ 180.615,00	€ 185.715,00
Loonkost erfgoedcoördinator onroerend erfgoed	€ 70.000,00	€ 58.000,00	€ 59.000,00	€ 74.740,00	€ 76.500,00
Loonkost erfgoedconsulent onroerend erfgoed		€ 51.000,00	€ 52.000,00	€ 54.000,00	€ 56.000,00
loonkost depotmedewerker	€ 12.500,00			€ 37.000,00	€ 38.000,00
Loonkost algemene coördinatie/werking (10%)	€ 9.825,00	€ 14.000,00	€ 14.400,00	€ 14.875,00	€ 15.215,00
<i>Loonkost coördinator 10%</i>	€ 6.000,00	€ 6.150,00	€ 6.250,00	€ 6.575,00	€ 6.715,00
<i>Loonkost administratie/publiekswerking vanaf 2017 20%</i>	€ 3.825,00	€ 7.850,00	€ 8.150,00	€ 8.300,00	€ 8.500,00
Algemene werking	€ 6.750,00	€ 10.000,00	€ 8.000,00	€ 12.000,00	€ 11.000,00
Inhoudelijke werking	€ 10.000,00	€ 20.500,00	€ 22.500,00	€ 29.000,00	€ 29.000,00
Overdracht	€ 32.070,00	€ 17.235,00	€ 0,00	€ 2.050,00	€ 0,00
TOTAAL IOED CO₇	€ 141.145,00	€ 170.735,00	€ 155.900,00	€ 223.665,00	€ 225.715,00

5. Bibliografie

D. Baeyens en V. Van Eetvelde, 2015, Streekbiografie Zuidelijke Westhoek.

H. Cuyt, 2014, Aanvraagdocument voor een cultureel-erfgoedconvenant 2015-2020, door de intergemeentelijke projectvereniging CO₇ van Heuvelland, Ieper, Langemark-Poelkapelle, Mesen, Poperinge, Vleteren en Zonnebeke.

S. Delaruelle en J. Van Doninck, 2014, Aanvraag erkenning intergemeentelijke onroerenderfgoeddienst IOED Erfgoed Noorderkempen.

J. Termote, 2011, Cultuurhistorische atlas van de Westhoekdorpen.

T. Vanderbeken en V. Vansant, 2014, Omgevingsanalyse en beleidsplan van de erfgoedregio Bilzen, Lanaken, Riemst en Voeren.

<http://statbel.fgov.be/nl/statistieken>

<https://www.onroerenderfgoed.be/actueel/nieuws/nominatie-erfgoed-eerste-wereldoorlog-als-unesco-werelderfgoed/>

<http://www.westhoekoverleg.be/nl/themas/bestuurskracht/>

<http://www.westhoekoverleg.be/nl/themas/mobiliteit/>

<http://www.westhoekoverleg.be/nl/themas/parochiekerken/>

<http://www.westtoer.be/nl/kenniscentrum/regios-cijfers/cijfers>

http://www.westtoer.be/sites/westtoer/files/editor/kenniscentrum/Regio/PR-MMBKDF-Persconferentie%20Finaal_fullscreen.pdf

<http://www.west-vlaanderen.be/kwaliteit/Leefomgeving/rop/Paginas/default.aspx>